

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 31
49/2016
3. december 2016

Cena 0,50 €

Ludovít Štúr

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

SÚ TO PROTISLOVENSKÉ
NOVINÁRSKE PROSTITÚTKY
Strana 4.

VOĽBY DO BUNDESTAGU –
SKÚŠKA STABILITY EURÓPY
Strana 5.

INŽINIER PATRICK SCHWAB
O VYHLIADKACH NEOGRAFIE
Strana 6.

HEREC FRANTIŠEK DIBARBORA
MAL KOMEDIANSTVO V KRVI
Strana 10.

AKÝ BUDE NOVÝ PREUKAZ
ČLENA MATICE SLOVENSKEJ?
Strana 11.

SLOVO O SLOVENSKU

To krásne ticho tmavých večerov! Tam, kde majú trošku šťastia, tam má to ticho aj bielu farbu. Adventné ticho plné rozsvietených okien. A stále ešte aj mnohých duší, najmä detských – čistých, plných nádeje a očakávania. Tešia sa na radosť. Na darčeky, na celú rodinu pri jednom stole. Pretože deti sa vždy najviac tešia z toho, že sú Vianoce...

Na našom knižnom trhu je túto jeseň dostatok titulov pre celú rodinu, na večerné čítanie rodičov deťom, na spoločné úvahy o svete a o našom mieste v ňom. Po slovenských mestách a obciach vyrástli vianočné trhy, z ktorých vonajú kuchyne našich starých mám. Zemiakové placky, lokše, chlieb s masťou a cibulkou, aké to zázraky – kus za euro a viac! Ale inak skvelá príležitosť, ako sa zozprávať s majstrom medárom o tom, ako sa „robí“ med, alebo s tetou čipkárkou, koľko len trpezlivosti a uzlíkov treba na celý sviatočný obrus.

Prechádzky po týchto zimných trhoch sú prechádzkami krížom mnohými rozprávkami. Niektorí z nás si asi ešte spomenú, držiac za ruky túžbou rozžiarenú vlastný drobízg, na cukrovú vatú, ktorú nám za päťdesiat halierov kupovali naši starkí, slávnostne „vyštafirovaní“ len na túto príležitosť. Alebo na kriklavofarebné lízanky. A na množstvo melódii kolied, ktoré v podvedomí nôtia až za koniec sveta.

Ešte stále máme možnosť nechať sa dosýta pohltiť touto večne slávnostnou atmosférou, ak jej dáme prednosť pred zhomom a konzumom, ktoré sú také pominuteľné. Pomôže vrátiť sa nám do čias, keď sme si ešte vedeli sviatky vážiť a tešiť sa na ne. Zrazu zbadáme, koľko šikovných rúk dokáže vyrobiť u nás množstvo nádherných predmetov.

Práve na tradičných vianočných trhoch vidíme, akú hodnotu má ľudové remeslo, aké vzácne sú skúsenosti, vytrvalosť i schopnosti našich folkloristov a všetkých tých, ktorí sa usilujú zachovať pre ďalšie generácie toto naše nádherné dedičstvo.

Aj preto je slovenský advent taký krásny!

Ivan BROŽÍK

ISSN 0862-8823
9 770862 1882007

Pokrivené mílniky slovensko-maďarských vzťahov na zmiešanom území

Iredenta zaburiňuje juh štátu!

Maroš SMOLEC – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Slovensko-maďarské vzťahy neboli, a nie sú jednoduché ani dnes. Dôvodom sú historické jarmá. Slováci a Maďari relatívne pokojne nazívali počas stredoveku i novoveku v spoločnej rakúsko-uhorskej monarchii až do 19. storočia. Reakciou na emancipačné snahy štúrovcov bola tvrdá maďarizácia a úsilie o totálnu asimiláciu slovenského národa. Vyvrcholilo to po rakúsko-maďarskom vyrovnaní v roku 1867. Maďarskí úradníci zavreli Maticu slovenskú, slovenské gymnáziá a začalo sa najtemnejšie obdobie dejín slovenského národa.

Slovenská inteligencia, zemianstvo, vlastenci z radov remeselníkov i radových občanov boli prenasledovaní a väznení aj za vyjadrenie názoru. Takto si vo väzení odsedel dlhé mesiace významný bojovník za práva slovenského národa, publicista, spisovateľ, politik Svetozár Hurban Vajanský, ktorého sté výročie smrti si Matica slovenská pripomína celý tento rok. Za svoj článok Hyenizmus v Uhrách, kde kritizoval zneučtenie posviacky pomníka otca Jozefa Miloslava Hurbana, ho odsúdili na rok väzenia v Segedíne. Na takú perzekúciu a ďalšie krivdy mnoho Slovákov nedokáže zabudnúť.

■ TRIANONSKÁ TRAUMA

Dohoda v Trianone stanovila hranice Maďarska a Česko-Slovenska po prvej svetovej vojne. Mocnosťami vymedzenú hranicu Maďari z ich pohľadu nepovažovali za spravodlivú. Bol to historický akt, s ktorým sa dodnes nevyrovnali. Po Viedenskej arbitráži 1938 dokonca južné slovenské územia s pomocou hitlerovcov nezákonne okupovali.

V moderných demokratických dejinách Slovenskej republiky a Maďarska sa práve územie zmiešaného juhu stalo kolbišom záujmov politických strán. Na jednej strane sa vyhranili Slovenská národná strana (SNS), ktorá ochraňuje Slovákov na juhu, na druhej strane maďarské etnické politické strany, ktoré sa nevzdávajú akejkoľvek formy autonómie – od kultúrnej až po územnú. Koncom dvadsiateho storočia tieto

snahy začali presahovať do otvorených iredentistických požiadaviek radikálnych politických predstaviteľov maďarskej menšiny. Plnohodnotne sa tejto téme venoval nebohý publicista Jeruš Ferko v knihe Maďarské sebaklamy. Neskončil síce vo väzení ako Svetozár H. Vajanský, ale protislovenskí aktivisti a novinári mu to vždy pripomínali. I dnes sa usilujú spoločensky odstaviť slovenskú inteligenciu, ktorá obhajuje slovenské záujmy a slovenskú štátnosť.

■ PRÍKLADNÁ SPOLUPRÁCA

Samotní obyvatelia juhu – Slováci a Maďari – nazývajú spolu v pokoji. Objavujú sa však nacionalistické excesy, napríklad zneváženie osadenia základného kameňa na pomník Ľudovíta Šúra v Štúrove, a ďalšie evidujeme najmä medzi radikálnou mládežou alebo na

futbalových zápasoch. Úplne nový rozmer získali slovensko-menšinové vzťahy po vzniku aktuálnej vládnej koalície. Vo vláde sa stretla SNS a menšinová strana MOST – HÍD. Spolupráca jej predsedov A. Danko a B. Bugára je pre mnohých prekvapením. A. Danko dokonca niekoľkokrát verejne poďakoval Bohu, že spoznal B. Bugára. Politickí pozorovatelia nedokážu stále definovať, či ide o úprimnú spoluprácu, alebo o vyrátané ťahy na politickej šachovnici. B. Bugár sa objavuje naďalej aj v prítomnosti predstaviteľov Strany maďarskej komunity, ktorej pôsobenie slovensko-maďarské vzťahy nijako nekultivuje.

Stredisko národnostných vzťahov Maticy slovenskej (SNV MS) a Komisia výboru MS pre národnostné vzťahy plnia svoju zákonnú úlohu, ktorou je monitorovanie spolunažívania Slovákov

a Maďarov na zmiešaných územiach. Jej ostatné rokovanie bolo minulý týždeň v Lučenci. Predseda komisie Viliam Komora matičnému týždenníku SNN povedal: „Všeobecne môžeme konštatovať, že národnostné vzťahy na južnom Slovensku sa za ostatné roky otepľujú. Negatívne vnímame niektoré prejavy, ktoré vyznievajú až ako iredentizmus. Spomeňme konanie proti umiestneniu busty Ľudovíta Šúra v Štúrove, ktorá sa dosiaľ nezrealizovala. Ďalej úsilie o inštaláciu búst v Rimavskej Sobote v tzv. Pamätnom parku Soboňanov. Majú tu byť údajne osadené podobizne aj osobám, ktoré boli blízke maďarskej iredente, pričom s tým vyjadriť nesúhlas ministerstvo kultúry, ako aj Matica. Komisia sa stretáva i s inými negatívnymi situáciami a prejavmi na jazykovo a národnostne zmiešaných územiach našej vlasti, s porušovaním zákona o štátnom jazyku a s nedostatočnou podporou Slovákov na tomto území. Požadujeme podporu pre slovenskú kultúru a najmä pre slovenské školstvo, keďže školy s vyučovacím jazykom maďarským sú zrejme podporované aj zo zahraničia.“

■ PARK SOBOŇANOV

Slovenské národné noviny sa usilovali získať informáciu z Rimavskej Soboty, ako to vyzzerá s inštaláciou sôch a tabúl iredentistických predstaviteľov v meste. Po viacerých telefonátoch sa nám do uzávierky tohto čísla nepodarilo ich vyjadrenie získať. Tému Parku Soboňanov sa budeme v SNN venovať.

3 OTÁZKY PRE:

PhDr. Editu BJELOŠEVIČOVÚ, riaditeľku Domu umenia v Piešťanoch

Aktívny niekoľkogeráčny kultúrny stánok

• Dom umenia v Piešťanoch je aktívny kultúrny stánok v tomto meste i okolitom regióne. Najnovšie začínate spolupracovať s deťmi. Ako?

Máme ambíciu priťahovať mladú generáciu k výtvarnému umeniu, pohybovým aktivitám, ale aj efektívne vyplniť čas detí a mládeže, keď majú veľa voľna. Pre deti sme na voľných plochách pred Domom umenia pripravili v spolupráci so školami veľmi populárne spoznávanie atraktívnych povolaní. Mali možnosť „ochutnať“ nácvik a používanie hasičskej a záchranárskej techniky, ale zoznámili sa aj s každodenným upratovaním mesta cez vozidlá na odvoz odpadov. Usilujeme sa mladému človeku pripraviť pôdu, na ktorej bude klíčiť nielen láska k umeniu, ale ho

aj naučiť vážiť si prácu pri skrášovaní okolitého prostredia.

• Otvorili ste novú kultúrnu sezónu 2016 – 2017. Ako chcete prilákať uponáhľaných a stále sa vyhovárajúcich ľudí na nedostatok času do priestorov piešťanského Domu umenia?

Osvedčilo sa nám vychovávanie si diváka. Do Domu umenia prichádzali a prichádzajú školy. Som hrdá, keď vidím na večerných predstaveniach dámy, ktoré lásku k dramatickému, ale aj výtvarnému a hudobnému umeniu získali ako žiačky základných škôl a dnes sa k nám vracajú so svojimi vnukmi a s vnučkami. Sme zameraní na regionálnych hudobníkov, hercov,

výtvarníkov, s ktorými sa nám ľahšie organizujú periodické stretnutia.

• Na čo sa môžu tešiť fanúšikovia dramatického, a nielen dramatického umenia v Dome umenia?

Aj keď sme predovšetkým divadlom, mienime pokračovať v predstavovaní bohatej hudobnej literatúry uplynulých storočí. Odštartovali sme tridsiatu šiestu divadelnú sezónu. Naše hľadisko má kapacitu šesťstotridsať miest a bolo zaplnené do posledného miestečka. Ako tretí na Slovensku začíname priame prenosy z Metropolitan Opery. Milovníci nielen vážnych žánrov budú mať takto príležitosť spoznať svetové akadémie.

Zhovárал sa: Tibor B. HAČKO
Foto: autor

V SNN 50/2016
SI PREČÍTAŤE

■ V novembri uplynulo sto rokov od nedožitých narodenín hudobného skladateľa, dirigenta Z. MIKULU
■ Prof. Peter MLKVÝ nie je len špičkovým gastroenterológom, ale aj spoločensky aktívnym občanom
■ Centrálné banky sa všade vo svete pokladajú za záchrancov podriadeného bankového sektora

Za jedným dejinným dátumom sú preukázateľné zločiny dvoch totalít

Sedemnásť november nie je len deň voľna

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archív SNN

Dátum 17. november zahŕňa v sebe udalosti, ktoré sa stali symbolom boja za slobodu a demokraciu. Okupácia českých území nemeckými vojskami vyvolala v uliciach Prahy 28. októbra 1939 demonstráciu. Ozbrojené zložky pritom použili strelné zbrane a usmrtili mladého robotníka Václava Sedláčka. Ďalší trinásť utrpeli ťažké zranenia, medzi nimi študent medicíny Jan Opletal. Po dvoch týždňoch zraneniam podľahol.

Smrť Jana Opletala 17. novembra 1939 vyťahla do ulíc Prahy stovky jeho kolegov a stret s políciou a nemeckými vojakmi mal tragické následky. Londýnska vojnová exilová vláda o dva roky neskôr stanovila 17. november za Medzinárodný deň študentstva, ktorý o rok neskôr potvrdilo aj Medzinárodné študentské zhromaždenie vo Washingtone.

■ PO POLSTOROČÍ

V roku 1989 opäť vyšli do pražských ulíc študenti, aby si pripomenuli udalosti z roku 1939. A znova zasiahla polícia, lenže týmto dňom posledný raz v úlohe ochrancu komunistického režimu. A režim nepadol

len u nás, ale i v celom východnom bloku. Študentské demonstrácie mali svoje obeť, no mal ich aj režim, ktorý štyridsať rokov upieral svojim občanom slobodu. V súčasnosti nie je trendom pripomínať si obeť komunizmu, aj keď ich nebolo málo. Len na Slovensku sedemdesiatjedentisíc. Nová moc sa už po prechode frontu a obnove Česko-Slovenska porátala s tými, čo sa nechceli zmieriť so zánikom slovenskej štátnosti, ale aj s predstaviteľmi cirkvi a veriacimi. Tí totiž predstavovali najväčších odporcov komunizmu. Monster procesy s cirkevnými predstaviteľmi a exemplárne popravy mladých národovcov mali zastrašiť a spacifikovať

ostatné obyvateľstvo. Šťastie mali tí, ktorí sa pre svoje názory dostali len do Jáchymova alebo Leopoldova. Režim sa s názorovými oponentmi nemaznal. Mohli zabudnúť na štúdium, kariéru, na slušné ohodnotenie svojej práce.

■ ZABÚDANÁ SYMBOLIKA

Nedávno sme sa rozlúčili s profesorom A. M. Húskom, ktorý ako syn politického väzňa musel vojenčinu odsúdiť v tzv. PTP táboroch. Bane boli najrozšírenejším pracoviskom pre politicky nespohľadlivých ľudí. Dodnes žijú medzi nami obeť teroru bývalého režimu a dosť ťažko znášajú nepochopenie zločinov

tohto obdobia. Po roku 1989 vytvorili vlastnú organizáciu a už v roku 1992 sa v Bratislave konal pietny akt inaugurácie pamätníka obetí odboja proti komunizmu na cintoríne Ružinov (dnes Vrakuňa). Tvoria ho oltárny kríž, ktorý stál na vajnorstvom letisku počas svätej omše pápeža Jána Pavla II. 22. apríla 1990, a tabule s menami popravených a umučených obetí bývalého režimu.

■ OSLAVY SO ŠTUDENTMI

Od roku 2001 je na Slovensku 17. november štátnym sviatkom. Od roku 1992 dodnes sa pri centrálnom pamätníku na bratislavskom cintoríne konajú pietne spomienky. Vždy za účasti najvyšších predstaviteľov štátu. Okrem ostatného prezidenta SR Andreja Kisku sa všetci predchádzajúci prezidenti prišli pokloniť pamiatke obetí totality.

Tohto roku sa stala zvláštna vec. Tak premiér republiky, ako aj jej prezident štátny sviatok oslavovali so študentmi, nie s politickými väzňami. Faktom je, že tak ako sa kedysi českí študenti postavili na odpor proti nacizmu, tak sa tisíce ľudí na

Pamätná atmosféra novembra 1989.

Slovensku postavili proti komunizmu. Sedemnásť november nesie v sebe spomienku na odpor statočných ľudí proti obidvom totalitám. Aj preto by to nemal byť len obyčajný deň voľna.

Celkom potichu strácame jedno z medzinárodných letísk

Zauzľovanie okolo dopravného uzla

Ján ČERNÝ – Foto: Štefan KAČENA

Letisko Piešťany je medzinárodné letisko nielen regionálneho významu. Nachádza sa v severnej časti mesta Piešťany. Spádovou oblasťou letiska sú mestá Trnava, Nové Mesto nad Váhom, Trenčín a Topoľčany. Tomuto dopravnému uzlu hrozí skončenie letovej prevádzky a spoločnosť Letisko Piešťany čaká likvidácia.

Podľa predsedu dozornej rady Rema Cicutta je spoločnosť v zlej finančnej situácii a dokáže platiť len mzdy zamestnancom. Letisku Piešťany pritom hrozí, že bude musieť vyplatiť dvom bývalým manažérom odmeny vo výške okolo deväťdesiat tisíc eur. Ak by k tomu došlo, firma môže ísť do konkurzu. Otázkou je, prečo náležia odmeny manažérom letiska, ktoré je už desať rokov v strate.

■ ŽOLÍK REGIÓNU

Je všeobecne známe, že existencia letiska v blízkosti Žiliny podporila príchod zásadných investícií posledných rokov, akými sú povedzme KIA Teplička nad Váhom, INA Kysuce,

Letiskový terminál v Piešťanoch na vybavovanie cestujúcich vybudovali v roku 2008.

Volkswagen Martin, SCP Ružomberok, Johnsons-Controls Martin, AVC Čadca, Ecco Martin a podobne. Letecká dostupnosť regiónu takisto znamená možnosť prilákať a udržať si kvalifikovanejších pracovníkov. Najväčším akcionárom piešťanského

letiska je Trnavský samosprávny kraj (59,31 percenta), ďalším mesto Piešťany (20,04 percenta) a ministerstvo dopravy (20,65 percenta). Rezort dopravy zatiaľ k situácii jednoznačný postoj nezaujal. Majoritný vlastník uprednostňuje likvidáciu spoločnosti,

pričom argumentuje, že sa tak zastaví rast dlhov, a v tejto chvíli je ešte možné z majetku spoločnosti uspokojiť pohľadávky veriteľov. Na mestskom zastupiteľstve v Piešťanoch situácia vyvolala búrlivú diskusiu aj s prispáním verejnosti. Seniorský parlament napríklad do nej prispel organizovaním petičnej akcie za zachovanie letiska. V súčasnosti má petícia štyritisíc podpisov. Mesto Piešťany je striktné proti likvidácii letiska.

■ ŽEBY PRIVATIZÁCIA?

Majetok letiska má hodnotu vyše dvadsať miliónov eur. Z dlhu 1,8 milióna eura predstavuje vyše šesťstotisíc eur dlh predstavenstvu a dozornej rade na nevyplatených odmenách, päťstotisíc eur je záväzok za daň z nehnuteľnosti mestu Piešťany od roku 2010. Letisko dlhuje aj členovi dozornej rady, ktorý mu od minulého roka požičal viac ráz prostriedky ako fyzická osoba v celkovej sume vyše trisťtisíc eur. Príma banke dlhuje spoločnosť dvestotisíc eur, zamestnancom a ďalším spoločnostiam dokopy stotisíc eur. Z uvede-

ných čífer je zjavné, že k letisku sa možno dostať v týchto dňoch veľmi „výhodne“.

■ SKRYTÝ POTENCIÁL

Letisko Piešťany možno okrem pravidelných liniek využívať na charterové spojenia pre najčastejšie prevádzkované typy lietadiel Boeing B737 a Airbus A320 takmer celoročne. Samotné Kúpele Piešťany majú potenciál niekoľkých desiatok charterových spojení ročne, ak nie aj pravidelnej linky. Záujem o ňu neraz avizovali niektoré bohatšie krajiny Blízkeho a Stredného východu. Na plnú ekonomickú stabilitu letiska je však podľa odborníkov potrebných minimálne stotisíc prepravených pasažierov ročne. Letisko však perspektívne predstavuje prepojenie so zahraničnými trmi, čím podporuje export aj import v regióne. Je tiež kľúčový faktor, ktorý nadnárodné spoločnosti berú do úvahy pri rozhodovaní o umiestnení svojej investície. Rozhodnutie o prípadnej likvidácii vzdušného prístavu Piešťany malo prísť niekoľko dní po uzávierke aktuálneho čísla SNN. O vývoji situácie vás budeme informovať.

VŠIMLI SME SI

O Spišiakoch sa traduje, že majú problémy s očami. Posmievači im vrvia „šlepi“, lebo na kostolnej veži majú až sedem ciferníkov. Toto nemiestne poverenie však nemôže trvať dlho, lebo neogotickú vežu na spišskonovoveskom Kostole Nanebovzatia Panny Márie, kde sú hodiny skutočne v dvoch radoch pod sebou, dohotovili len niečo pred sto dvadsiatimi rokmi...

Najkrajšie mesto Slovenska 2016

Kostol Nanebovzatia Panny Márie.

K tomuto zápisu pribudol nedávno ďalší. Spišská Nová Ves zvíťazila v ankete Slovač región o najkrajšie mesto a obec na Slovensku v roku 2016. Na ďalších priečkach sa umiestnili Levoča a Bardejov.

Do hlasovania sa mohli zapojiť respondenti nielen u nás, ale aj v zahraničí. Spišiaci – aj podľa výsledkov tohto zisťovania – sú najmä hrdí lokálni patrioti, keďže v spomenutej ankete sa najkrajšou obcou stali Smižany, ktoré bezprostredne susedia so Spišskou Novou Vsou a v hlasovaní získali až 20 541 hlasov. Aj keď sú Smižany s vyše 8 600 obyvateľmi najväčšia obec na Slovensku a už dávno mohli byť mesto, mali v ankete silnú podporu. A netreba dlho hádať, kto sa podpísal pod tento ich primát. Za nimi sa umiestnili obce Halič a Divín.

(se)

Foto: archív autora

Dobré vyhliadky pre Veľké Kapušany aj celú našu energetickú budúcnosť

Po dlhom čase Slovensko predbehlo Česko

Ministerstvo hospodárstva SR nedávno vydalo prepojavaciemu plynovodu Slovensko – Poľsko osvedčenie o súlade investičného zámeru s dlhodobou koncepciou energetickej politiky. Bez toho nemohol investor začať s výstavbou energetického zdroja či jeho infraštruktúry.

V športovej terminológii tak Slovensko predbehlo Česko, ktoré malo tiež veľkú ambíciu ťahať toto severojužné prepojenie plynárenských sústav cez územie Moravy. Ba možno použiť aj ostrejší výraz – knokautovali sme susedov.

Výstavbe nového prepojavacieho plynovodu z Poľskej republiky do kompresorovej stanice vo Veľkých Kapušanoch tak vlastne už nič nebráni. Ani orgány Európskej únie, ktorej fondy sa na projekte zúčastňujú, už zrejme na tom nič nezmenia. Plynovod má európsky význam nielen politicky, ale aj v technickej klasifikácii. Spojí národné prepravné systémy oboch krajín. Dokonca vytvorí prepojenie k Baltu, kadiaľ má viesť trasa plynovodu Nordstream II. Hlavným cieľom posudzovanej stavby je však rast bezpečnosti dodávok plynu.

Celková dĺžka prepojenia je 164 kilometrov, z toho okolo 106 kilometrov sa nachádza na slovenskom území a 58 kilometrov je u našich severných susedov. Slovenskú stranu by malo vybudovanie plynovodu stáť zhruba stoštyridsať miliónov eur. S reálnou výstavbou by sa malo začať v roku 2018. Plynovod by mali uviesť do prevádzky začiatkom roka 2020.

Prepojavací plynovod Poľsko – Slovensko zabezpečí prepojenie sústavy vysokotlakových plynovodov

ČO INÍ NEPÍŠU

Plynovodných trás stále pribúda.

a podzemných zásobníkov na poľskom území so sústavou tranzitných plynovodov na území Slovenska, čím sa vytvorí možnosť prepravy plynu prakticky až z pobrežia Baltického mora na územie Slovenska a ďalej cez existujúce plyno-

vody na územie Maďarska a do štátov západnej a južnej Európy. Prepravná kapacita plynovodu bude 5,7 miliardy kubického metra ročne.

Projekt poľsko-slovenského plynovodného prepojenia, ktorý podporila sumou 4,6 milióna eura aj Európska únia, je súčasťou prioritného koridoru severojužných plynárenských prepojení, ktorý spája plynárenské siete a LNG terminály naprieč strednou a východnou Európou. Projekt do budúcnosti umožní poľským účastníkom trhu prístup k tzv. Južnému koridoru. Slovenskí účastníci trhu zas získajú prístup k poľskému trhu vrátane zemného plynu z tamojšieho LNG terminálu.

Dobrou správou je teda aj fakt, že i v prípade, ak by ruský plyn prestal do Veľkých Kapušian tiecť Ukrajinou, čo možno o niekoľko rokov očakávať, cez našu plynárenskú sústavu môže pokračovať ďalej na západ tak ako v súčasnosti. Akurát sa do Kapušian dostane zo severu, a nie z východu. Tu niekde sa možno nachádza vysvetlenie rébusu, ktorým Gazprom už niekoľko mesiacov upokojuje Slovensko, a znie, že ak by tento dodávateľ prestal spolupracovať s Ukrajinou, Slovenska sa to nijako nedotkne.

Ján ČERNÝ
Foto: archív SNN

Čakanie na Beblavého projekt

Roman MICHELKO

Necelý rok po voľbách sa nemenou charakteristikou diskusií našej sniečkarskej pravice, respektíve bratislavskej kaviarne, stáva jej extrémna frustrácia. Paradoxne však ani vládna koalícia nie je v nijakej oslňujúcej kondícii, problém je však v tom, že ani prípadné predčasné voľby by za daných okolností neprinesli zmenu. Karty sú rozdane tak, že prítomnosť Kotlebovej Ľudovej strany Naše Slovensko v parlamente prakticky vylučuje akúkoľvek koalíciu bez účasti Smeru.

Najväčší problém tkvie v tom, že opozícia stagnuje. Má schopnosť oslovíť len svojich skalných a pri súčasnom personálnom zložení v podstate už atakuje svoj preferenčný strop. V boji o lídra opozície sa definitívne „vyblokoval“ Matovič. Jeho večne krvavé oči, inkvizitorské praktiky, falošnosť... sú doslova darom z nebies pre Fica a spol. Pri akomkoľvek rozhodovaní o nejakej budúcej koalícii bude prítom-

nosť Matoviča takmer neprekonateľnou prekážkou. Jeho povolebné správanie sa už ustálilo do jasného trendu stabilného poklesu preferencií OĽaNO na úrovni troch až štyroch percent.

Na druhej strane sa ukázalo, že ani SaS nebude rásť do neba. Sulík sa svojou politikou definitívne zdiskreditoval v očiach bratislavskej kaviarne. Autentickí bratislavskí liberáli ho považujú za rovnakého liberála asi ako predsedu ruskej Liberálno-demokratickej strany Žirinovského. Status posledných liberálnych mohykánov v strane zachraňuje disidentské duo Poliačik – Nicholsonová, ale viac-menej sa len čaká, kedy sami odídu alebo, lepšie povedané, kedy budú odídene.

A tak sa v tušení politického vákuu roztrhlo vreco s novými politickými projektmi, ktoré ho majú zaplniť. O krajne skarikovanom pokuse trenčianskeho primátora Rybníčka založiť stranu a o jeho zúfalom projekte Tosca

(výstižnejšie by asi bolo pomenovanie Troska) som už písal, rovnako ako o projekte Prosperujúce Slovensko. Pranie, aby Kiska priamo vstúpil do stranicej politiky, ostane ešte dlho len zbožným priánim, a tak sa v ostatnom

KOMENTÁR

čase čoraz väčšia pozornosť venuje Beblavému a jeho poslaneckej partii.

Beblavý začal svoju najnovšiu politickú históriu písať, keď na protest proti vstupu Siete do koalície so Smerom vystúpil zo strany. Jeho príklad nasledovali ďalšie dve poslankyne Simona Petrik a Katarína Macháčková. K protistranickej rebélii sa prihlásila aj prvá náhradníčka, nečlenka strany a expertka na školstvo Zuzana Zimeňová, ktorá až dosiaľ pôsobila ako asistentka poslankyne Macháčkovej. Tá sa po Prochádzkovej abdikácii stala koncom novembra novou poslankyňou,

pričom jasne deklarovala, že koalícia s jej hlasom rátať nemôže. V súvislosti s tým, že pôsobí ako poradkyňa súčasného ministra školstva Plavčana, je to síce značne schizofrenický postoj, ale slovenská politika už zažila všeličo, takže úsilie niečo v nej logicky pochopiť, je len strácaním času.

Po svojom odchode zo Siete Beblavý odmietol viacero ponúk vstúpiť do poslaneckých klubov, napríklad SaS alebo OĽaNO. Odmietnutie Matoviča mu iste nespôsobilo nijakú dilemu, keďže ten ho, ostatne asi ako takmer každého v našej politike, viackrát a dôkladne pourážal. Iste nebolo ťažké odmietnuť ani Sulíka, ktorého politika je všetko možné, len nie liberálna. Beblavý teda pôsobil ako veľmi aktívny nezávislý poslanec, pričom však nikdy nevyhlásil, že máni aj naďalej zotrvať v politike. A keďže strán, ktoré by ako-tak vyhovovali jeho politickému profilu, na Slovensku niet, nepriamo naznačil vznik vlastného politického projektu.

Ako však vieme, úspešnosť takýchto projektov stojí a padá na ich financovaní (aj keď to, samozrejme, nie je jediná a niekedy ani najhlavnejšia podmienka). A aj keď je Beblavý relatívne zámožný, na financovanie strany by mu jeho osobné prostriedky určite nestačili. To však už, zdá sa, nie

je problém. Túto ľarchu na seba zobrať jeden zo spoluzakladateľov ESETU Anton Zajac, inak spoluvlastník Denika N, ktorý pre túto okolnosť sám aktívne do politiky vstúpiť nemôže, zakazuje mu to akcionárska zmluva.

Dnes je však veľmi ťažké predpokladať, ako sa bude ďalej vyvíjať nový politický projekt – V mojom mene, nad ktorým Beblavý a spol. intenzívne rozmýšľajú. Isté je jedno, jeho najbližší okruh budú tvoriť odídenci zo Siete, respektíve poslankyne, ktoré boli za túto stranu zvolené – Petrik, Macháčková a dnes už aj Zimeňová, ale potom odmietli vstup strany do koalície so Smerom.

Ak teda bude Beblavý robiť tlačovku, na ktorej bude oficiálne predstavovať svoj nový subjekt, na rozdiel od Rybníčka nebude sám, nebude teda pôsobiť ako strana jedného muža. Samozrejme, je otázne, či je Beblavý – v podstate ako introvertný intelektuál – tou najvhodnejšou osobou na lídra novej politickej strany, či a v akej miere má vôbec schopnosť oslovíť širšie masy, takže scenáre sú otvorené. Nakoniec je možno oveľa pravdepodobnejšie, že bude posilou Štefunkovho politického startupu Prosperujúce Slovensko, kde posilní jej pravcové krídlo. To však ukáže až ďalší vývoj.

Počúvať je užitočné i múdre

Ivan BROŽÍK

V podstate by to malo byť prirodzené, slušné, a napokon aj múdre. Aspoň medzi slušnými ľuďmi sa to tak nosí. Ale aj medzi tými, ktorí si nemyslia, že sú pupkom sveta a dobre vedia, že každý je omylný a múdrosť sa nedá pohľáť niekde v stánku rýchleho občerstvenia.

Nielen verejnosť, ale i súčasná politická opozícia na Slovensku spoznáva, že máme vo vláde aj ministrov, ktorí sú ochotní počúvať. Či už je to Ing. Gabriela Matečná, ktorá za neuveriteľne krátky čas dokázala – v porovnaní s mnohými predchodcami v sektore poľnohospodárstva – priam nemožné, alebo vojak, generálporučik Ing. Peter Gajdoš. Jeho kroky a rozhodnutia zreteľne naznačujú, že na ministerstve obrany sa nemláti slama, ale organizuje skvalitnenie obrany Slovenska v rámci existujúcich možností eko-

nomiky. Do tretice možno spomenúť profesora doc. Ing. Petra Plavčana, CSc.

Z povinností novinára okrem iného vyplýva, že by mal počúvať aj odpovede, ktoré štátny úrad-

POZNÁMKA

ník poskytuje iným kolegom na iné otázky. Minister školstva rád a veríme, že aj úprimne používa rôzne variácie na tému – „dohodneme sa, stretneme sa, porozprávame sa, vypočujeme si“. Nemá ani problém debatovať s tretím sektorom, s občianskymi aktivistami a s inými kritikmi súčasného stavu v školstve, aj keď výhrady sú niekedy viac emotívne ako racionálne. Takýto prístup od štátneho úradníka je veľmi povzbudivý, a preto rozšýbal aj tých, ktorí si ani len

nedokázali predstaviť, že by sa nejaká vládna výsosť sklonila k tým maličkým...

Prišiel k nám list od detí z Mládežníckeho parlamentu vo Veľkých Kapušanoch. Ich vek je v rozmedzí trinásť až šesťnásť rokov. Začnime netradične záverečnou myšlienkou z tohto listu: „Radi by sme odkázali našu hlavnú myšlienku: Nerobte pre mladých bez mladých! Ako mladí ľudia nevidíme do problémov učiteľov, ako napr. mzdy, vyučovacie plány, meniaci sa systém... Radi by sme sa však vyjadřili k problémom, ktoré zažívame na vlastnej koži. K faktom, že v niektorých oblastiach zaostávame za našimi rovesníkmi z iných krajín.“

Školáci sa kultivovane, bez kliše a akejkoľvek tendenčnosti alebo politizovania celkom racionálne zaoberajú tým, ako by si v škole pred-

stavovali ziskávať praktické skúsenosti do života, ziskávať a pestovať kreativitu, učiť sa efektívne cudzie jazyky, zvyšovať vzdelanie aj menej formálnymi metódami, trénovať si uvážlivosť a logické myslenie a čo by si predstavovali v rámci hmotného zázemia – povedzme vo vybavení laboratórií, knižníc, študovní, telocvični a učebných pomôcok.

Minister Plavčan je z tých, o ktorých môžeme predpokladať, že ak by sa k nemu takýto list dostal, určite by si do svojho pracovného kalendára zaznačil aj túto iniciatívu detí a stretnutie s nimi. Nie preto, aby sa pred televíznymi štábmi predvádzal samolúbo zdôrazňujúci svoju pozíciu, ale preto, aby počúval. Veď počúvať niekoho ešte nikto nikomu nezakázal a je známe, že najradšej počúvajú tí, ktorí sa chcú dozvedieť viac, aby boli vo svojej práci prospešnejší a úspešnejší.

Minister má pred sebou totiž náročnú školskú reformu, ktoré nebude len kozmetickou úpravou nie celkom fungujúceho systému. Verme, že opäť neskončí v ministerskom šuflíku ako tomu bolo dosiaľ. Minister aj prezidentovi sľúbil, že reformu zrealizuje. Aby bola úspešná, musí počúvať, aj žiakov.

AKO BOLO, ČO BOLO

Pred desiatimi rokmi nás opustil muzikant, spevák, skladateľ, zabávač a šéf skupiny LOJZO Marian Kochanský. Pre členov kapely to bol šok. Zdalo sa, že Ľudový Orchester Jednoduchej Zábavy Obyvateľstva, z ktorého začiatočných písní sa poskladal názov kapely, skončil a spolu s ním aj teplákovobaretková móda typická pre prirodzenú veselicu okolo „lojziakov“.

Z rozhlasu sa už temer vytratil úsmevné pesničky spojené s príbehmi bežných ľudí, ktorých Maroš spolu s kapelou oslovoval a zabával. Divákovi však nahrávky a videoklipy, ktoré pripomínali radostné okamihy s obľúbenou kapelou, nestačili. Chceli sa v lojzovskom štýle baviť ďalej. Aj preto sa Marošovi kolegovia po roku rozhodli, že budú vo svojom tradičnom štýle pokračovať. V Petržalke, kde šéf skupiny Lojzo dlho žil a pracoval, začali na jeho pamiatku v Dome kultúry Zrkadlový háj znovu organizovať chýrne teplákové bály. Paralelne sa otcovými pesničkami

kami začal z celkom iného uhla zaoberať Marošov syn Marek. Zostavil skupinu, ktorá ich začala interpretovať v rockovom štýle. Veril, že takto osloví mladšieho diváka. Časom sa potvrdilo, že

komedianta a kamaráta, vytvoril program, v ktorom si ho pripomenuli obe kapely, ako aj spevácki priatelia.

Prvým vážnejším hosťom bol Jano Lehotský. Maroš si

rúcajú zažité hodnoty a zhoršujú medziľudské vzťahy. Pri pesničkách, kde chcel viac odhaliť zo svojho citlivého vnútra, oslovil Joža Ráza a lojzovci spolu s Elánom nahrali melancholický

sa priznal, že počas nahrávania vôbec netušil, že práve vzniká hit, ktorý bude patriť medzi najhranejšie vianočné piesne.

Bol to skvelý večer. Maroš sa mohol, žiaľ, už len „zhora“ pozerať na to, ako jeho syn, dcéry a vnučky prebrali zlatú platňu za jeho celoživotné dielo. Takú istú dostala od vydavateľstva OPUS pôvodná skupina LOJZO, ktorej znovu vydali trojcédéckový album zostavený zo starej produkcie.

Moderátor spomienkovej produkcie Ivan Tuli Vojtek zacítval myšlienku Jana Wericha: „Boli tu ľudia, ktorí žili štyridsať rokov a ešte dvesto rokov by tu mali čo robiť. Sú medzi nami ľudia, čo žijú štyridsať rokov a už pred dvesto rokmi tu nemali čo hľadať.“ Maroš patril medzi tých prvých. Jeho duch ovládal atmosféru v kultúraku milosrdným humorom a prajnosťou. Vďaka nemu si spolu zahrali dve rôznorodé kapely a ľudia v hľadisku, ktorým kedysi rozdával radosť, zabudli na nenávisť naplnené a často smiešne šarvátky politikov či more mediálnych dezinformácií, ktoré nám programovo otravujú život.

Duch Maroša Kochanského

Peter VALO

Marošove texty a muzika sú zaujímavé i v takomto štáte, hoci, podľa mňa, sa v hudobnej divočine stratila úsmevná výpoveď mestského folku, ako sme ho poznali. Každá skupina šla svojou cestou za divákom. Okrem Marošových textov a muziky ich nespájalo nič.

V tomto roku sa zrazili dve výročia. Desať rokov od smrti skvelého muzikanta a zabávača a jeho nedozité šesťdesiate narodeniny. Uprostred novembra sa jeho synovi podarilo dať dokopy zdanlivo nezlučiteľné. Pri spomienke na otca, skvelého

s ním koncom minulého storočia zahral na Novej scéne v muzikáli Hamlet dvojicu spievajúcich hrobárov. Túto kreáciu, ako aj iné pesničkové videoklipy či záznamy z rodinného archívu sme si mohli pozrieť na plátne z videozáznamov. Lehotský si so sólistom skupiny Kochanskí Ottom Kollmannom zaspieval modusovskú pesničku Dievčatá.

Maroš Kochanský svojou bezprostrednosťou, humorom a priateľskou povahou priťahoval a spájali ľudí z hľadiska, ale aj kolegov z umeleckej sféry. Bol smutný z toho, keď videl, ako sa

megahit Že mi je ľúto alebo inokedy tvrdé Hurá na paprike. Jožo Ráž sa aj teraz objavil na scéne medzi hosťami. Namiesto oživujúcej spomienkovej príhody sa uspokojil s konštatovaním, že: „Maroš bol vynikajúci človek, mal strašne dobré srdce a je ho bohovská škoda.“ Pri pesničke Že mi je ľúto..., ktorú zaspievali starí lojzovci s kapelou Kochanskí, si viac-menej posedel na scéne, aj keď divák zrejme čakal viac. Posledný zo speváckych kamarátov Miro Žbirka nešetřil svoj hlas pri popovej kolede Každý deň budú vraj Vianoce. Po dospievaní

NA MARGO

Pod zlepšením podnikateľského prostredia treba okrem stability v zákonoch, ktoré sa ho dotýkajú, a tiež optimálnej vymáhateľnosti práva chápať aj zmeny v doteraz platných daňových a odvodových zákonoch. Pozrime sa teda, ako sa tento predpoklad bude uplatňovať v budúcom roku.

Daňová hojdačka

Parlament už schválil zníženie korporatívnej dane z príjmu z 22 na 21 percent, namiesto 14-percentných odvodov z dividend sa znovu zaviedla sadzba dane z dividend vo výške 7 percent, a tiež sa zvýšil horný limit paušálnych výdavkov živnostníkov. Môžeme to pokladať za zlepšenie podnikateľského prostredia – ale len na prvý pohľad. Pri detailnej analýze konkrétnych údajov z podnikania živnostníkov sa niečo ušetrí na daniach, ale z dôvodu zvýšenia minimálnej mzdy budú viac platiť z minimálnych zdravotných a zo sociálnych odvodov.

Zníženie dane z príjmov právnických osôb však treba posudzovať v širších súvislostiach a zohľadniť tiež, že v Maďarsku je spomínaná daň 10, v Poľsku a Česku 19 percent. Na sadzbu dane sa však treba pozerať nielen cez percentá, ale cez počet položiek, ktoré zvyšujú, či znižujú základ dane. Tiež si treba zrátať, čo je pre podnikateľa výhodnejšie: či 14-percentné zdravotné odvody z maximálne 60-násobku priemerných platov, alebo 7 percent z celého objemu vyplatených dividend. O dvojito zdanení toho istého zisku môžeme tiež uvažovať, pretože 21-percentnú daň zo zisku platia právnické osoby a 7-percentnú daň z dividend fyzické osoby vlastníkov právnických osôb, a to je predsa rozdiel! Ešteže ide o zrážkovú daň z dividend bez vypisovania daňových priznaní.

O zvýšení odvodových povinností lepšie zarábajúcich vieme, ale pokiaľ ide o ďalšie vyššie odvody regulovaných firiem, ktoré sú v rukách zahraničných vlastníkov, treba povedať, že ich „plné vrecia ziskov“ sa neinvestujú tam, kde podnikajú, teda zväčša nie na Slovensku, ale odtekajú do zahraničia. Aj preto vláda schválila na budúci rok ešte vyššie odvody, ako boli doteraz, s čím môže súhlasiť. Navyše pri vstupe na náš trh väčšinou dostali od vlády celý rad investičných výhod, s ktorými sa veru nemôžu „pochváliť“ naši podnikatelia a firmy. Ako sa napokon prejaví nová daň z neživotného poistenia na zvýšení poistného domácnosti, firiem a štátu, zatiaľ nebude špekulovať.

Dane, ich výška, platenie i obchádzanie tejto povinnosti je téma, ktorá zaujíma takmer každého v tomto štáte. Niekoľkokrát sme o nej písali v rubrike Finančný servis a podľa ohlasu, našich čitateľov táto problematika zaujala a viacerí reagovali požiadavkou, aby sme sa daniam venovali viac a podrobnejšie. Radi tak urobíme už v niektorom, z najbližších čísel.

Róbert HÖLCZ

Historička umenia Marta HUČKOVÁ, kurátorka výstavy AMBITION
Ponúkli skutočný sviatok umenia

Zhováral sa Michal SITNÍK – Foto: autor

Najstarší spolok výtvarných umelcov na Slovensku – Umelecká beseda slovenská – si v tomto roku pripomína deväťdesiate piate výročie vzniku a tiež deväťdesiate výročie od vybudovania prvého špecializovaného výstavného pavilónu na dunajskom nábreží vedľa Starého mosta v Bratislave, známeho dnes pod názvom Umelka. Vyprojektovali ho členovia spolku – architekti Juraj Grossmann a Alojz Balán, a do klasicistickej podoby a účelnosti vyrástol za rekordný čas necelého roka aj vďaka darom a zbierkam medzi príslušníkmi a priaznivcami UBS. Významné jubileá spolku pozdravili jeho členovia reprezentatívnou kolektívnou výstavou Ambition i uvedením profilovej Pamätnice UBS – Výstavy, profily, aktivity, ktorá precíznym spôsobom a pôsobivou grafickou úpravou sumarizuje štvrtstoročie pôsobenia a činnosti spolku na slovenskej výtvarnej scéne. O aktivitách UBS k spomínaným medzníkom sme sa rozprávali s historičkou umenia a kurátorkou výstavného projektu Ambition PhDr. Martou HUČKOVOU.

• Len čo ste sa zaradili medzi oficiálnych teoretikov Umeleckej besedy slovenskej, dostalo sa vám cti koncipovať a uviesť reprezentatívny jubilejný výstavný projekt spolku k deväťdesiatemu piatemu výročiu jeho vzniku. Ako by ste ho charakterizovali?

Úprimne poviem, že je pre mňa osobnou a najmä profesionálnou ctou podieľať sa teoretickými a odbornými vedomosťami na takom významnom výstavnom projekte, akým je Umeleckou besedou slovenskou realizovaná výstava Ambition k deväťdesiatemu piatemu výročiu vzniku a dvadsiatemu piatemu výročiu obnovenia najstaršieho výtvarného stavovského spolku na Slovensku. Projekt, jeho zabezpečenie i samotnú realizáciu s pôsobivým slávnostným programom dlhodobo pripravovala Správna rada UBS na čele s jej starostom Dr. Emilom Semancom. Je obdivuhodné, akú prácu odvedli a čo vykonali pre zaslúžený úspech a nevšedný ohlas vo verejnosti, lebo napriek žiadostiam o podporu kompetentných štátnych orgánov tento významný historický medzník slovenskej kultúry a nevšedný expozičný počin nechali nepovšimnutý.

• Spôsob pridelovania grantových prostriedkov Fondom na podporu umenia vyvolával v prvom roku jeho činnosti veľa otázok. Nemáte priestor, aby sme to v tomto príspevku riešili, a ani na to nie je určený. Ako kurátorka výstavy ste boli dlhodobo v bezprostrednom kontakte s umelcami, čo sa na nej zúčastňujú, a výsledný koncept aranžovania závesných i priestorových diel je tiež výsledok vašej invencie a skúsenosti, ale určite aj momentálnych vnuknutí a inšpirácií. Ako naň s odstupom času hľadíte?

Expozícia artefaktov súčasných výtvarných umelcov staršej i mladšej výtvarnej generácie pozostáva naozaj

ciu reprezentuje prieborná Mia Szásová a tiež Petra Štefanková, už svetovo uznávaná ilustrátorka, grafická dizaj-

Výstavné priestory galérie Silencium umožnili pôsobivé aranžovanie umeleckých diel.

z kvalitnej produkcie. Maliari, sochári, grafici zo svojho tvorivého portfólia ponúkli to najlepšie. Prezentujú sa nielen osvedčenými, verejnou už akceptovanými prácami (R. Krivoš, O. Zimka st., L. Korčoš, I. Kolčák, R. Moško, A. Vika, O. Bartko, Greguš, Z. Horecký), ale najmä dielami z novej komornej tvorby. Excelentnú expozičnú povýšujú také ďalšie významné slovenské osobnosti výtvarnej scény, ako napríklad Ludmila Cvengrošová, Běla Kolčáková, Květoslava Fulierová, Mária Fūkiová, Stanislav Harangozó, Marian Drugda, Milan Tvrdoň, Ján Korčoš, Marta Chabadová, Božena Rončáková, Emil Semanco Marián Vida, Dušan Baláž, Martin Račko a ďalší renomovaní autori. Strednú výtvarnú generáciu zastupuje tvorba autorov Igora Cvacha, Ladislava Černého, Emilie Jakubisovej, Vladimíra Kováča, Jána Huňadyho, takmer kompletnej nitrianskej skupiny Play Art i viacerých zahraničných členov UBS – Sergeja Bibu, Alicie Czajkowskej-Chmielewskej, Bernadetty Stępień i Holandana Walthera Smeitinka Mühlbachera. Najmladšiu generá-

nerka a režisérka animovaného filmu, ktorej diela prešli európskymi i zámoorskými galériami. Keďže ide o retrospektívu, celkom akceptovateľne sú do expozičie zaradené aj diela viacerých, už nebohých členov spolku.

• Portfólio vašich umeleckých projektov a výstavných realizácií je úctyhodné. Aký prístup ste zvolili v tomto prípade?

Pri uvažovaní o koncepcii výstavy som dospela k záveru, že bude dôležité nájsť vyváženosť v rôznorodosti žánrov a technik, keďže na výstave boli zastúpené všetky. Aj rozmanitosť autorských rukopisov prispela k reprezentatívnej kolektívnej expozičii v Galérii SILENCIUM vo foyeri Paneurópskej vysokej školy na Tomášikovej ulici v Bratislave, ktorý je priestorovo zložitý a na inštaláciu kladie zvláštne nároky. Práve priestorová rozmanitosť umožnila vytvoriť zaujímavé riešenia pri takom veľkom množstve zúčastnených autorov. Ich počet – deväťdesiat piati s vyše dvesto dielami, podotýkam, že nie úmyselne „kalibrovaný“ na deväťde-

Historička umenia PhDr. Marta HUČKOVÁ.

siate piate výročie, bol tiež výzvou, lebo kolektívne projekty vždy charakterizuje aj zápas o miesto „na výslni“. Tentoraz nikto nebol nespokojný, nemala som nijakú negatívnu reakciu, čo tiež svedčí o premyslenom a starostlivo pripravenom libretu výstavy. Autori sa prezentovali maľbou, kolážami, grafikou, sochárskymi dielami, textilnou tvorbou, priestorovými objektmi i digitálnou tlačou. Aj pri spomínanom množstve diel bola podľa môjho názoru výstava UBS ucelená a kompaktná.

• Expozícia Ambition spreádzala počas jej dvojmesačného trvania pozitívne reakcie odbornej i návštevníckej verejnosti. Čo pripravuje UBS najbližšie?

Slovenská výtvarná scéna v súčasnosti ponúka v Bratislavskom prostredí širokej odbornej i laickej verejnosti množstvo kvalitných výstavných autorských i kolektívnych projektov. Jubilejná výstava členov UBS Ambition bola výnimočná rozsahom i zastúpením významných umeleckých osobností a ich tvorbou. Určite ponúkla všetkým, i náročným milovníkom umenia, široké spektrum rukopisných autorských výpovedí, ktoré mali možnosť vidieť na tejto výstave, končiac sa tento týždeň. Onedlho však (v marci 2017) sa členovia UBS predstavujú na spoločnej výstave na západnej terase Bratislavského hradu a vzápätí vyberú výstavnú kolekciu pre zrenovované reprezentatívne priestory samosprávy v Liptovskom Jáne. Ďalšie prezentácie ich čakajú v Slovenskom inštitúte vo Varšave a u susedov v trebičskej galérii Malovaný dům.

MEDZI NAMI

Výrok predsedu vlády Roberta Fica na adresu niektorých novinárov, že sú prostitútky, by nemali dotknúť žurnalistiku, ako urážku na cti, pretože pojem mediálne prostitútky je v análoch žurnalistiky udomácnenej od roku 1880 a odvtedy sa objavuje v priznaniach samotných novinárov aj vo vyjadreniach politikov.

Premiér teda nič nové neobjavil, iba pomenoval to, ako vníma stav médií tzv. hlavného prúdu na Slovensku. Bývalý šéfredaktor New York Times John Swinton vyslovil v newyorském tlačovom klube o americkom žurnalizme pamätné slová: „Úlohou žurnalistu je zničiť pravdu, dokonale klamať, prekrúcať, byť prefikáný, plaziť sa pred mamonom a predat vlastnú krajinu a vlastnú rasu za svoj každodenný chlieb...“ Svoj príhovor ukončil úprimným zvolaním: „Sme intelektuálne prostitútky!“

Od čias Johna Swintona sa nič nezmenilo. Súčasný americký novinár, dlhoročný reportér televízie CBS Bernard Goldberg v knihe Ako novinári manipulujú nazval prostitútkou žurnalistiku, ktorá sa spreneverila službe občanom a poslaniu informovať objektívne. Vo svojej práci charakterizuje novinárov ako uzavretú spoločnosť, ktorá hlava-nehlava kritizuje iných, ale ostentatívne odmieta kritiku vlastnej práce. Goldberg bol súčasťou toho sys-

tému, preto je jeho zdvihnutý ukazovák do vlastných radov hodnoverný, aj keď jeho kolegovia chápu nim odhalené tajomstvo ako zradu.

Majú niektorí slovenskí novinári mainstreamových médií dôvod urážať sa v kontexte aktuálnych udalostí, ktoré vyvolali rozruch na politickej scéne

Protislovenské prostitútky...

Ludovít ŠTEVKO

i v spoločnosti? Z hľadiska objektívneho posúdenia tvrdého výroku premiéra o novinárskych prostitútkach musíme uznať, že bol k pravde veľmi blízko. Stačí sledovať tlačovky s ministrami či poslancami vládnej koalície. Vlastne to ani nie sú tlačové konferencie, ale hádky novinárov s ministrami. Len nechápavý pozorovateľ nevidí povesť rozdiel medzi tlačovou besedou ministra Miroslava Lajčáka a parlamentného exhibicionistu Igora Matoviča, ktorý môže hlásať hocjaké bludy a nikto z prítomných novinárov mu nelezie, ako sa hovorí, pod kožu.

Na Lajčákovu tlačovku argumenty nezaujímali takmer nikoho, lebo mnohí redaktori majú dopredu zafixované predstavy, ako treba napísať článok do zajaťších novin. Nezainteresovaní

diváci mohli vidieť na vlastné oči, ako istá militantná redaktorka denníka N skákala ministromi do reči a nepričetne vykríkavala tu istú otázku: „Povedali ste alebo nepovedali, že srdce musí ísť ruka v ruke s rozumom?“ Aký vzťah mala táto otázka k prípadu údajne „predraženého gala programu“ pri pre-

diváci mohli vidieť na vlastné oči, ako istá militantná redaktorka denníka N skákala ministromi do reči a nepričetne vykríkavala tu istú otázku: „Povedali ste alebo nepovedali, že srdce musí ísť ruka v ruke s rozumom?“ Aký vzťah mala táto otázka k prípadu údajne „predraženého gala programu“ pri pre-

zentácii loga slovenského predsedníctva v Rade EÚ, nevie nikto, a zrejme ani sama redaktorka, inak protagonistka v kauze politika Gábora Grendela a jeho ovplyvňovania slovenských médií.

Pocity slečny Hlávkovéj, ktorá sa na ministerstve zahraničných vecí sotva ohriala ako referentka, sa stali mediálnym špúšťačom honu na vládne čarodejnice a víťaným úlovkom pre slovenskú pobočku Transparency International financovanú povestnými Nóorskymi fondmi a kontroverzným miliardárom Sorosom. Slečna bývalá referentka si po polroku spomenula na domnelú „korupciu na ministerstve zahraničných vecí“ a svoje dojmy zverejnila na Facebooku. Bez dôkazov, jednoducho v zmysle babských rečí:

Jedna pani povedala. Nikomu neprekáža, že mediálna hrdinka nemá ani šajn, ako to chodí v šoubiznise, keď sa domnieva, že realizácia gala projektu bola predražená.

Podľa vyjadrenia ministra Lajčáka stála prezentácia slovenského loga spojená s gala programom na úvod slovenského predsedníctva v Rade EÚ dvestotisíc eur, čo nie je pri takom významnom medzinárodnom podujatí nadhodnotená suma. Pre porovnanie – nepodarený televízny prenos RTVS z toho istého divadla stál oveľa viac. Zo zmluvy č. ZM 2012403 medzi generálnym riaditeľom RTVS Václavom Mikom a spoločnosťou Viva Musica vyplýva, že len prenájom starého SND stál 27 519, 81 eura, honoráre pre účinkujúcich sa vyšplhali na 74 410 eur a odmeny pre realizačný tím na 36 650 eur. Pravdaže, k tomu treba prirátať platby za realizáciu scény a iné technické náklady. Honorár pre režiséra Petra Nůžezza šesťtisíc eur za prenos je v rozpočte zanedbateľný, veď konečný sumár nákladov televízneho gala večera vyzerá podľa zmluvy takto: celkové náklady – 289 305, 41 eura, externé náklady – 265 017 eur a interné náklady – 24 288,41 eura.

Nad premrštenými nákladmi za stovadsať minút slabého programu k šesťdesiatemu výročiu STV sa médiá nepozastávajú. Príčina je jednoduchá: vzájomná kritika médií sa nenosi, zato je v kurze politicky motivovaná prostitúcia.

Volby do nemeckého spolkového snemu – dekanský termín pre stabilitu celej Európy

Rok dilemy medzi voľbami, Merkelovou a Lutherom

Dušan D. KERNÝ – Foto: internet – russiansider

Jedenáťročná nemecká školáčka sa sputuje rodičov: „Keď budú voľby, môže sa stať kancelárkou aj muž?“ Nijaký jedenáťročný nemecký žiak totiž nikdy v kresle kancelára žiadneho muža nevidel. A do nového roku 2017 vkročí Angela Merkelová s rozhodnutím kandidovať opäť. Počas mesiacov, ktoré nás delia od volieb do spolkového snemu – bundestagu, sa stane zrejmejšie, aké budú vyhliadky Angely Merkelovej, aby po štvrtý raz v nich zvíťazila a ostala na čele najsilnejšej európskej ekonomiky a najvplyvnejšieho štátu Európskej únie.

Bude to v prvom roku pôsobenia nového prezidenta USA a v roku konečnej odpovede Veľkej Británie na to, ako bude vyzerat' jej odchod z EÚ, ale, samozrejme, nie z Európy a zo zväzku NATO. Bude to tiež v čase hľadania doteraz nenájdenej riešenia pre Európu, ktorá čelí, na rozdiel od USA, ničivej migračnej vlne. A čelí i beznádejnej neschopnosti bruselskej Európskej komisie dosiahnuť na hraniciach EÚ či na juhu alebo na východe mierové, dobré susedské vzťahy bez vojen, konfliktov a vojnových napätí. Súčasná Európska komisia nie je schopná presadzovať európske záujmy a nepodliehať len výlučne geopolitickým záujmom doterajších USA. Preto bude akokoľvek podoba nemeckej predvolebnej kampane presahovať rámec nemeckej politiky.

■ NEMECKÁ KAMPAŇ

Voľby však nebudú pre slovenského občana len otázkou veľkej politiky. Priamo mu ukážu, ako sa bude vyvíjať európska politická kultúra, či aj v Nemecku dospeje kampaň do takej otrasnej degradácie, ako sme boli svedkami počas americkej volebnej kampane. A to tak od oboch kandidátov, ako aj od amerických médií.

Ako bude vyzerat' nemecká kampaň? Ako sa bude správať nemecký volič? Bude Nemecko, jeho politika a médiá, schopné udržať európsky štandard a naplniť postaviť hrádzu

Pozícia kancelárky Angely MERKELOVEJ a jej strany je v Nemecku stále najsilnejšia.

metódam toho cirkusu, aký nám na naše ohromenie predvádzali v USA? Je to kľúčová otázka nielen politiky, ale aj mediálnej kultúry a medziľudských vzťahov vôbec. Sú to prvé nemecké parlamentné voľby, ktoré majú takýto význam pre celú Európu.

■ LUTHEROV ROK

Názorne to možno vidieť na mnohom, jedným z výrazných príkladov je Lutherov rok – rok výročia, keď prekladateľ Biblie do nemčiny pribil na dvere chrámu deväťdesiatpäť požiadaviek reformácie. V roku 2017 od tohto civilizačného prelomu, ktorý zasiahol výrazne aj naše územie a môžeme ho zodnes vidieť od

Skalice po Bardejov, uplynie päťsto rokov.

Pripomínanie si tohto jubilea sa začalo, ako inak, v chráme za účasti celej nemeckej politickej špičky. Nemecký prezident bol evanjelický pastor, nemecká kancelárka dcéra evanjelického pastora, obaja v bývalom východnom Nemecku, zaniknutej NDR. Prezident nie je rozvedený, so ženou nežije a úlohu prvej dámy plní jeho družka. Modlitbu predniesla pastorka, ktorá sa vzdala vedenia evanjelickej cirkvi na druhý deň po tom, čo ju policajná hliadka prichytila s vysokým promile alkoholu za volantom auta. Nič z toho však nebolo pre médiá dôležité. Keď zaznela

modlitba k Bohu, modlil sa celý chrám pekne nahlas, kamery, ktoré brázdili dookola, nenašli jedinú zatvorenú ústa. Porovnajme to s povestnou posmrtnou pobožnosťou v hlavnom slovenskom chráme, kde jeden bojový ostrý politický prejav striedal druhý, a uvidíte rozdiel politickej kultúry. Nečudo, veď v Bratislave sa pochovávalo doslova i obrazne. Pripomeňme ešte, že nemecký prezident si získal morálnu autoritu ako evanjelický pastor. Do prezidentského paláca nevošiel teda povedzme ako maklér nejakej pôžičkárne...

■ NEMOŽE INAK

Možno aj Angela Merkelová, tak ako kedysi Martin Luther, si povedala onú chýrnu vetu – tu stojím a nemôžem inak, ale skôr je to nemecká politická realita. Na domácej pôde musí čeliť následkom pre Európu zničujúcej migračnej politiky. Sesterská politická strana, bavorská CSU, ktorá vládne neprerušene v desaťmilionovom Bavorsku už vyše polstoročia, jej dala jasne pocítiť v otázke migrácie svoj nesúhlas. Migračný mindrák napokon určite využije vo voľbách na svoje posilnenie. Merkelovej CDU podľa terajších prieskumov hrozí strata najmenej osem percent oproti predchádzajúcim voľbám, ale zostane jej asi tridsaťtri percent voličských hlasov. Koaliční sociálni demokrati stratia menej, okolo tri percentá, zostane im dvadsaťdva z predchádzajúcich volieb, Zelení a Ľavica sa budú pohybovať okolo zisku desiatich percent.

■ PREKVAPENIE V POZADÍ

Veľkým prekvapením môže byť protestná Alternatíva pre Nemecko

(AfD). Nechýbajú prieskumy, že získa nemalo nad desať percent – teda aj vstup do parlamentu, ktorý sa jej nepodaril v predchádzajúcich voľbách v roku 2013. O rok neskôr však získala kreslá vo voľbách do Európskeho parlamentu.

Napriek všetkým ostrým a jednoznačným výhradám proti pravicovému populizmu, nacionalizmu a euroskepticizmu si o tejto strane možno urobiť jasný obraz. Verejnoprávna televízia na kanáli Phoenix vysiela naživo jej zjazdy, prejavy konkrétnych politikov a politikov, veď AfD má zastúpenie v desiatich zo šestnástich krajinských parlamentov. Takže z prvej ruky môžete vidieť priepastný rozdiel medzi kvalitou tejto opozície a tým, ako vyzerať televízne predstavenia časti kritikov vlády u nás. Je to diametrálny rozdiel. Ak nemecká predvolebná kampaň nebude degenerovať na americký spôsob, už to bude znamenať veľa pre udržanie skutočne európskych hodnôt.

■ STABILNÉ NEMECKO

Európa so stabilným Nemeckom bude musieť rozseknúť dilemu s Tureckom, ktoré bezprecedentne nielen vydiera EÚ, ale je aj jedným zo zdrojov napätia a podpory terorizmu na Blízkom východe. Merkelová, ktorá sa už iste v súkromí vzdala naivity v otázke migrácie a azda pochopila, že tu ide o premyslený chaos, čo má oslabiť Európu a rozložiť Európsku úniu, bude musieť nájsť nového Kaddáfího, ktorý predsa len utečeneckú vlnu z Afriky zadržoval, kým sme ho nenechali odbahnúť a Líbyu rozvrátiť. Bude musieť tiež jasne povedať oligarchom a nacionalistom na Ukrajine, čo musia urobiť. A napokon zostane riešiť nielen nezmyselnosť, ale aj neúčinnosť sankcií proti Rusku. Zastaneme, ak Nemecko bude stabilné, všetci pred veľkou otázkou, kto má vlastne prospech z toho, že z Ruska sme si urobili nepriateľa.

Novozvolený americký prezident prichádza s domácou ochranárskou politikou

Trump sa chce zaobísť bez globalizácie

Róbert HÖLCZ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Odchod Británie z EÚ a prekvapujúci výsledok amerických prezidentských volieb môžu mať spoločného menovateľa – krach globalizácie. Najviac totiž pomohla vlastníkom kapitálu a tiež „výrobcom bankových produktov“, ktorých výnosy neboli kryté takmer ničím a navyše spôsobili obrovskú príjmovú nerovnosť medzi účastníkmi trhu. Pri hodnotení pôsobenia terajšieho amerického prezidenta Baracka Obamu však treba objektívne povedať, že odovzdáva svojmu nástupcovi krajinu s veľmi nízkou mierou nezamestnanosti – pod päť percent, vzniklo osem miliónov nových pracovných miest, rast HDP v posledných dvoch rokoch dosiahol 2,4 percenta a inflácia bola 0,1 percenta.

Na druhej strane treba povedať, že USA majú dlh takmer dvadsaťštyri miliardy dolárov.

■ ROZKÝVANÝ DOLÁR

Na pozadí týchto makroekonomických ukazovateľov všetci predpokladali, že FED prvýkrát od vypuknutia krízy zvýši v decembri úrokové sadzby. To sa však podľa všetkého nestane. Dôvodom sú predvolebné vyhlásenia budúceho amerického prezidenta Donalda Trumpa o jeho politike protekcionizmu, obmedzovaní liberalizácie obchodu či zavedení reštriktívnych obchodných ciel – najmä voči Číne, čo môže v konečnom dôsledku spôsobiť rozvrat doterajšej globálnej politiky.

Podľa politológov treba za úspechom Donalda Trumpa vidieť jeho rétoriku namierenú proti politickým a spoločenským elitám, voľnému obchodu a migrantom, čo vyvoláva opodstatnené obavy, že to v najbližších parlamentných voľbách inšpiruje voličov v niektorých krajinách v západnej Európe.

Po zverejnení výsledkov amerických prezidentských volieb sa rozkýval kurz dolára aj akciové indexy na burzách po celom svete, a tak sa nervózni investori viac zau-

jímali o investovanie do bezpečných aktív, akými sú zlato a dlhopisy vyspelých stabilných krajín. Právo sa tiež očakáva, aký môže byť dosah budúcej zahraničnej, obrannej či ekonomickej politiky nastupujúceho amerického prezidenta na ďalšie fungovanie EÚ i slovenskej ekonomiky.

■ OTÁZNIKY SPOLUPRÁCE

O novom americkom prezidentovi sa väčšina vrcholových politikov EÚ vyjadruje diplomaticky, ale zaznievajú aj neskrývané obavy, že vraj nepozná Európu, nemá politické skúsenosti s fungovaním svetového obchodu, do ktorého chce uplatňovaním ochranárskej politiky na v prospech domácej ekonomiky výrazne zasiahnuť.

Pravdaže, európski politici sú znepokojení nielen z Trumpa, ale aj z rozhodnutia britského najvyššieho súdu, že vystúpenie krajiny z EÚ musí schváliť parlament. Časový posun spustenia článku 50 Lisabonskej zmluvy búrkové mraky nad Lamanšským prielivom nerozháňa, skôr naopak...

Vzťah D. Trumpa k Európe treba posudzovať aj z pozície jeho vopred avizovaného stanoviska, že v prípade vojenského konfliktu bude

členskému štátu NATO pomáhať len v prípade, ak dáva na financovanie armády dve percentá z HDP, čo neplní ani jedna európska členská krajina vrátane Slovenska. Aj preto sa na starom kontinente čoraz hlasnejšie diskutuje o budovaní vlastnej európskej armády, čo bude verejné financie jednotlivých členských krajín tiež niečo stať.

V obchodnom styku Trump podľa vlastných proklamácií vôbec

neráta s pokračovaním rokovani o investičnej a obchodnej zmluve s EÚ, známej ako TTIP. Slove torpédoval aj ázijskú transpacifickú dohodu TTP, a tak sa diskutuje, či USA nebudú viac v obchodnom styku spolupracovať len s veľkými krajinami Únie a menej s Úniou ako celkom. D. Trump tiež plánuje zníženie korporatívnej dane americkým firmám z terajších tridsaťpäť na päťnásť percent i znížiť dane fyzickým osobám v závislosti od ich príjmov. Na podporu domácich podnikateľov a investorov sa bilióny dolárov majú investovať do budovania a opráv dopravnej infraštruktúry a energetických rozvodov a bude tiež hľadať možnosti, ako prekažiť či obmedziť investovanie amerických firiem v zahraničí.

■ USA A MY

Podľa najnovších prognóz Európskej komisie čaká Slovensko v najbližších troch rokoch robustný rast ekonomiky na úrovni viac ako tri percentá ročného rastu HDP. Na tomto prograse sa má najviac podieľať domáca spotreba a export. Práve posledne menovaný faktor však môže pre avizovanú ochranársku politiku D. Trumpa dosť utrieť.

Americký trh je pre nás deviaty najväčší, na ktorý vyvážame tovar a služby za približne 1,5 miliardy eura, pritom ďalší export najmä automobilového priemyslu sa uskutočňuje prostredníctvom nemeckých firiem pôsobiacich na americkom trhu. Všetky ochranárske opatrenia Trumpa voči EÚ sa tak v konečnom dôsledku môžu dotknúť aj nás. Na Slovensku pôsobí okolo stodvadsať amerických firiem, najznámejšie sú U. S. Steel, IBM, Johnson Controls a ďalšie v oblasti zdieľaných služieb, výroby dielcov pre automobilový priemysel a pod., ktoré zamestnávajú vyše stotisíc pracovníkov. Zvýšením výdavkov z rozpočtu na armádu by sme mohli viac podporiť náš zbrojársky priemysel. Na druhej strane americkí podnikatelia poukazujú na nedostatok kvalifikovaných zamestnancov pre náš automobilový priemysel, do ktorého chcú investovať takmer desať miliárd dolárov. Iným problémom môže byť pokles kurzu dolára na neprospech nášho exportu do USA, ale na prospech dovozu ropy a plynu z Ruska, za ktoré sa platí v dolároch, čo však platí aj opačne v prípade posilnenia kurzu americkej meny. Zmeny môžu nastať aj v prípade zrušenia hospodárskych sankcií EÚ voči Rusku, za ktoré sa prihovára nový americký prezident. Tie určite niektorým slovenským firmám spôsobili ekonomické škody.

Podľa vyjadrení viacerých ekonomických analytikov sa však zmena na najvyššom poste najvyspelejšej ekonomiky sveta nemusí nejaký výrazne prejavíť na poklese doterajšej úrovne priamych obchodných vzťahov z USA, keďže slovenská ekonomika nepredstavuje výrazný podiel na svetovej ekonomike.

Po dlhých rokoch stagnácie aj v polygrafickom odvetví konečne svitá na lepšie časy

Neografia hľadá do budúcnosti s optimizmom

Zhovárал sa Michal SITNÍK – Foto: archív SNN

Bohatú martinskú tlačiarensku tradíciu nemožno nespájať s Maticou slovenskou a so vznikom prvého Knihlačiar-skeho účastinárskeho spolku v roku 1869, ktorý bol prvou národnou tlačiarňou aj prvým priemyselným podnikom v meste. Jeho najmasovejším titulom boli Národné noviny a do dejín knižnej kultúry sa krátko po svojom vzniku zapísal aj ako vydavateľ prvej modernej edície, ktorou boli práve Maticné listy. Založenie Neografie v roku 1943 správcom Matice slovenskej, do ktorej sa začiatkom päťdesiatych rokov spomínaný spolok včlenil, pokladajú odborníci za „deň vzniku novodobej slovenskej polygrafie“. Tento svoj primát Neografia špičkovou produkciou aj najvyššími investíciami do svojho rozvoja roky potvrdzovala ako najinovatívnejší podnik slovenskej polygrafie. Medzi jej firemné znaky aj po zmene pomerov v novembri 1989 patrili najmä ťah vpred a chuť byť neustále na špiči. Ale po bohatších rokoch prišli najmä po stavbe nového závodu Neografie a po strate tradičných trhov aj roky chudobnejšie a polygrafický kolos sa musel zdvíhať z kolien... O jeho súčasnej situácii a pozícii hovoríme s generálnym riaditeľom Ing. Patrickom SCHWABOM.

• Aká je dnes situácia v polygrafii?

Po niekoľkých rokoch trvalého poklesu sa situácia v polygrafii v Európe v súčasnosti dá charakterizovať pojmom mierny optimizmus. Trhy signalizujú oživenie záujmu zákazníkov o papierové knihy, rastú ich predaje v tradičných kamenných obchodoch. Hospodársky rast sa podpisuje aj pod zlepšenie situácie v našom priemyselnom odvetví. Sú však trhové segmenty, kde je vývoj ovplyvňovaný rastúcim vplyvom internetu a elektronických médií. Najmä trh periodickej tlače stále klesá, čo negatívne vplyva na vyťaženosť kapacití coldsetových a heatsetových tlačiarní. V tomto segmente rastie konkurenčný boj, pokračuje redukcia dosahovaných marží. Výraznejšie zlepšenie trendu je nepravdepodobné, tieto médiá – ich vydavateľia a výrobcovia, sa musia vedieť adaptovať na súčasné podmienky.

Tlačiarenské technológie sa vyvíjajú podľa predpokladov, rastie vplyv digitálnych technológií, no ich napredovanie nejde tak rýchlo, ako sa predpokladalo pred pár rokmi. Stále dominuje ofset, ktorého pozícia určite aj v najbližších piatich rokoch nebude veľmi ohrozená. Digitálna tlač nie je v dnešnej podobe schopná ho nahradiť, len doplniť. Úplne digitálne tlačiarne sú a budú skôr doménou v nových segmentoch trhu. V tradičných, ako sú knihy a časopisy, ostáva dominantným ofset.

• Ako je na tom NEOGRAFIA?

Neografia zodpovedne reaguje na trhový vývoj. Silnie orientácia

firmy na knižnú produkciu, podiel výroby periodík klesá. Periodicky vydávané časopisy sa usilujeme nahradiť inými typmi produktov. Adekvátne investujeme do výrobných technológií a do zlepšenia procesov. Odbúraním stratových

Tržby Neografie oproti vlaňajšku klesnú zhruba o 5,5 percenta. Citeľný je výpadok spolupráce so zákazníkom Spoločnosť 7 Plus, ktorý po akvizícii spoločnosťou Penta presunul výrobu po vyše dvadsiatich rokoch spolupráce do

Neografia si udržuje povest' najinovatívnejšieho polygrafického podniku na Slovensku.

zákaziek, orientáciu na produkty s vyššou pridanou hodnotou a čoraz viac na nové zahraničné trhy sa Neografii darí v tomto roku dostať do výrazne lepšej ekonomickej kondície, než bola v posledných siedmich-ôsmich rokoch. Bojujeme o zachovanie veľmi dobrého mena spoločnosti na európskych trhoch a posilňujeme tradíciu tejto značky.

• Môžete priblížiť niektoré ekonomické ukazovatele za prvý polrok 2016 a aké budú výhľadovo ku koncu roka?

konkurenčnej tlačiarne. Aj keď sa s tým súvisiaci výpadok tržieb nahradiť nepodarilo, opatrenia, ktoré sme prijali v predošlom období, priniesli výrazné zlepšenie prevádzkového výsledku.

Silná sezóna, ktorá obvyčajne v druhej polovici roka prichádza v septembri až v novembri, sa začala v tomto roku možno trochu neočakávane už začiatkom leta. V zásade počas celého dovolenkového obdobia sme boli konfrontovaní s vysokým dopytom po knihách, ktorý sme pokrývali len s veľkým nasadením. Aj tento fakt

Gen. riaditeľ Neografie Ing. Patrick SCHWAB.

považujeme za jasný signál rastúceho dopytu. Predpokladáme, že tento záujem opadne až v zvyčajnom čase – začiatkom decembra.

Zvládnutá silná letná sezóna priniesla nadpriemerný ekonomický výsledok, podobný očakávame aj v jesenných mesiacoch. Neografia by rok 2016 mala skončiť najlepším hospodárskym výsledkom od roku 2008.

• Ktoré oblasti firmy sa optimalizujú najintenzívnejšie, aké zlepšenia očakávate?

Môžem, myslím si, konštatovať, že za posledné dva roky určitá zmena zasiahla väčšinu výrobných i nevýrobných oddelení a činností. No najväčšou zmenou určite je spustenie nového výrobného-obchodného softvéru, ktorý používa väčšina kolegov v Neografii. Po „vychytaní múch“, ktoré sa vyskytli na začiatku jeho prevádzky, si od systému sľubujeme zjednodušenie a zrýchlenie obchodných a predvýrobných činností. Musíme zlepšiť našu schopnosť reakcie na dopyt a záujem stále náročnejších zákazníkov, flexibilitu v plnení požiadaviek na termíny výroby a dodania. Kvalita zákazníckeho servisu bude pre nás jednou z hlavných priorit nasledujúceho roka.

Veľmi kladne vnímam postupnú zmenu vo vzťahoch akcionárskej

štruktúry Neografie, a. s., s firmou a jej vedením. Majoritný vlastník – Matica slovenská, v nedávnom čase úplne prestal dôverovať vedeniu firmy, dokonca sa v radoch MS objavoval pesimizmus vo vzťahu k podnikaniu v polygrafii vôbec. Ani zmeny vo vedení firmy nepriniesli zlepšenie. Štruktúry MS predpokladali okamžité zlepšenie hospodárenia do oblasti pohodlného zisku. Ale na takú zmenu, navyše po desaťročí prevádzkových strát, potrebuje firma veľkosti Neografie určitý čas. Tlak na jeho minimalizáciu bol a ostáva veľký. No vývoj v tomto roku, myslím si, ukazuje aj akcionárom, že potrebná dávka trpezlivosti bola namieste. Pracujeme na opatreniach pre budúci rok, oceňujem, že akcionári ich chápu a na niektorých z nich sa aj podieľajú.

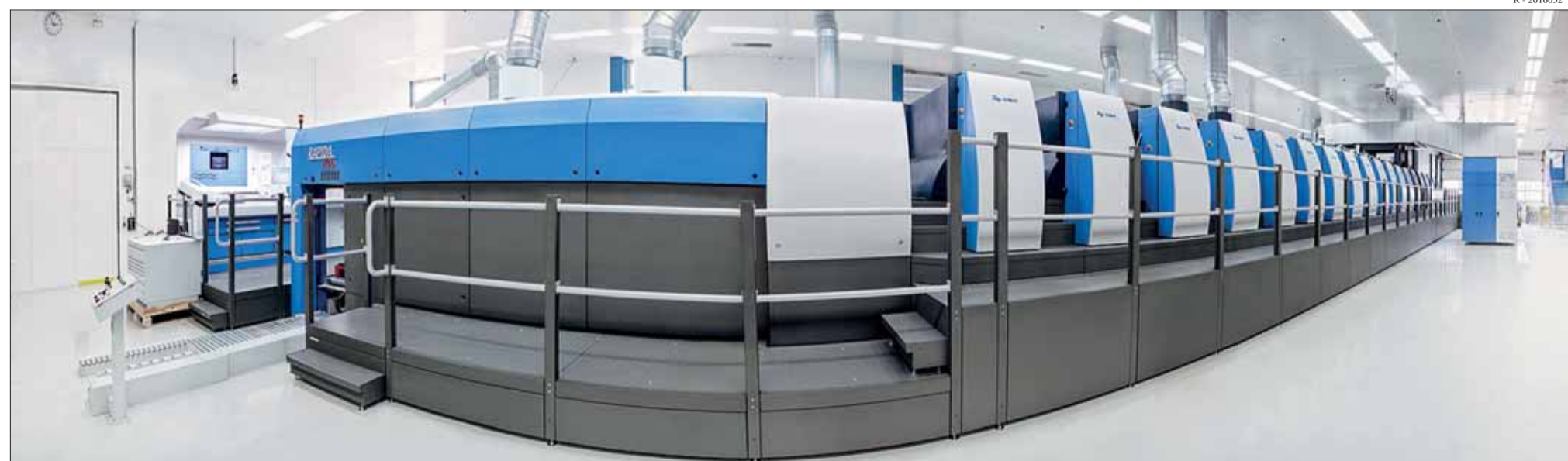
• Hlavné očakávania na rok 2017?

Začiatkom roka nainštalujeme najväčšiu hárkovú tlačovú technológiu v našom stredoeurópskom regióne – osemfarebný stroj formátu B0 s obracačom, ktorý významne zvýši kapacitné možnosti Neografie na výrobu kníh, ale aj iných publikácií. V súlade s očakávaným vývojom európskych trhov predpokladáme, že sa nám s pomocou tejto investície podarí výrazne zvýšiť výrobu a predaj kníh vo všetkých typoch väzieb.

Trochu s napätím očakávame dosah brexitu na obchod medzi Veľkou Britániou a EÚ. V Británii máme veľkých zákazníkov, ktorí generujú značnú časť tržieb. Chceme veriť, že sa dosiahne rozumná dohoda, ktorá nebude mať na našu aktivitu na tomto trhu negatívny vplyv. Do určitej miery bude na našu činnosť vplyvať aj výsledok prezidentských volieb v USA, najmä ich odraz v kurze amerického dolára voči euru a britskej libe. Žijeme v globalizovanom svete, udalosti na opačnej strane zemegule na nás môžu mať vplyv, či chceme, alebo nechceme.

Uvidíme, ako sa vykrystalizuje situácia na slovenskom a českom trhu časopisov. V tejto oblasti dochádza ku konsolidácii celého odvetvia, aktivity silných finančných hráčov smerujú ku koncentrácii ťažiskovej časti celej časopiseckej branže v rukách troch „finančných investorov“. Neografia, a. s., ostáva jedným z mála nezávislých článkov reťazca.

R - 2016052

POKROČILÁ TECHNOLOGIA TLAČE V SKÚSENÝCH RUKÁCH

PROJEKT DESAŤROČIA V TLAČIARNI NEOGRAFIA!

Nový unikátny osemfarebný stroj vo formáte B0 s obracačom | Ešte väčšie kapacity hárkovej tlače a kratšie termíny výroby !

Do strojového parku tlačiarne NEOGRAFIA pribúda ďalší tlačový stroj vo formáte B0 s možnosťou súčasnej tlače na obidve strany hárku. Najnovšie zariadenie posilní strojový park ôsmich hárkových strojov a dvoch rotačiek. Plánovaný začiatok prevádzky stroja - marec 2017.

Viac na www.neografia.sk

V Suldene pod alpskými končiarimi sa zachoval stáročný posvätný vzťah k pôde O jablkovej brigáde, Messnerovi a farárovi Hurtoňovi

Lukáš JANOŠKA – Ilustračné foto: archív SNN

Už tretí rok sa koncom septembra vyberieme s Milanom Lacovičom, manažérom na zber jabĺk, do Južného Tirolska. Robíme to z presvedčenia, že ku všeobecnému vzdelaniu postkomunistického Slováka patria aj vedomosti gasterbeitera. V dedinke Laas potom tri týždne denne desať hodín zbierame jablká.

Práca je veľmi podobná tej, ktorú poznám z detstva, keď sa vyberali zemiaky alebo boli kosby a sušilo sa na Horehroni seno. Ešte aj príroda je podobná – hornatá, s tým rozdielom, že u nich je na končiaroch už vtedy sneh, lebo ich majú o tisíc metrov vyššie. Aj preto tu ráno zachádza za nechty! Napriek tomu tam Slováci radi chodia, a tí vnímavější s úsmevom vravia, že sa tam chodia liečiť!

A je to naozaj tak! Chlapi, ktorí denne nazbierajú aj dve tony jabĺk, pritom obrátne lezú hore-dolu po rebrikoch, znášajú z jabloní plné koše a opatrne ich vysypávajú do veľkých pripravených debien, sa vracajú na rodnú hruď v takej fyzickej kondícii, o akej sa im ani nesnívalo! Čo spôsobuje taký stav duše a tela?

■ ZRASTENÍ SO ZEMOU

Severné Taliansko je integrálnou súčasťou západnej Európy. Tam neprebehla kolektivizácia – násilné vyvlastňovanie pôdy štátom. Tam sedliakom nikto netvrdil, že už nebudú musieť ťažko robiť na pôde, že technika to za nich porobí. Tam sa posvätný, stáročný vzťah k pôde zachoval, prirodzene kultivoval a postupne mechanizoval. Aj v tejto digitálnej epoche na pôde ostali robiť tí, ktorí jej rozumejú a chcú fyzicky pracovať. Ich bytostný význam pre zdravý vývoj krajiny si uvedomuje majoritná spoločnosť a patrične im vytvára podmienky na zabezpečenie solídnej životnej úrovne. Tento odvieký poriadok a následná krása chotárov „debordeľizuje hlavy“ aj našich práčovných rodákov!

Tak vznikol kraj s dvadsaťpercentnou svetovou produkciou jabĺk napriek nie najvhodnejším klimatickým podmienkam. Serióznosť, pracovitosť a húževnatosť tamojších ľudí je obdivuhodná. Náš gazda – šesťdesiatštyriročný lekár internista, si na kampaň berie v práci voľno a oberá jablká zároveň s brigádnikmi (teda s nami), a popritom ešte spolu so synom stíha pätnásťčlennej partii zberačov robiť servis. Pracuje minimálne o dve hodiny denne dlhšie. Niet sa čomu čudovať, že v tomto kraji vyrástli takí fenomenálni ľudia, ako je horolezec Reinhold Messner či Gustávo Thoeni – olympijský víťaz a držiteľ niekoľkých svetových

pohárov v alpskom lyžovaní. Toho sme predvčasnou osobne navštívili v jeho rodnom Trafoi. Prezreli sme si v jeho hoteli bohatú expozíciu trofejí z jeho jedinečnej pretekárskej kariéry. Za mojím športovým idolom sme boli aj s heligónkou a presvedčili sme i tamojšie ženy, že sa dá na spievané horehronské „hity“ aj dobre zatancovať!

Vlani nám „lepšie“ zapršalo, tak sme stihli prehliadku vzdialeného Messner Mountain Museum v Bolzane, ktoré pokoriteľ všetkých osemtisícoviek zriadil na tamojšom hrade a podobne na tento cieľ zrekonštruoval niekoľko ďalších hradov v okolí Bolzana a Merana.

Tohto septembra som si zaumienil, že v októbri navštívim aj slovenského rodáka ThDr. Jozefa Hurtoňa, ktorý päťdesiatpäť rokov pôsobí v dedinke Sulden, ležiacej pod Ortlerom (3 905 metrov nad morom)

Typický pohľad na Sulden – zasnežené končiare Álp, penzióny a sýta zeleň lúk.

– najvyšším vrchom niekdajšieho Rakúsko-Uhorska. Na jeho úpätí sú zjazdovky prvé zasnežené, a preto ich pravidelne vyhľadávajú pretekári Svetového pohára. Svoj úmysel som nahlásil aj do plánu činnosti v Miestnom odbore Matice slovenskej v Pohorelej i OR v Brezne.

Chýr o slovenskom farárovi som zachytil už pred tromi rokmi. Vtedy na obyčajný ústrižok papiera s jeho parafoj mojím spoluzberačom v pokladni tamojšieho lyžiarskeho strediska vydali grátis celodenné ski-

pasy. Už vtedy som si predsavzal, že musím zistiť, čo sa vlastne skrýva za takou autoritou...

■ ŠTYRISTO DUŠÍ

Tento rok nám počas jablkovej brigády takmer nepršalo, tak podobne ako do Trafoi aj do Suldenu sme sa vybrali po „fajronte“ a za úplnej tmy sme stúpali po strmej ceste plnej serpentín. Po oboch jej stranách vysoko do hôr bolo vidno svetielka obydli, prezrádzajúcich nebojácnosť tamojších horalov. Vystúpali sme do výšky 1 900 metrov nad morom, v ktorej sa Sulden – dedinka so štyristo obyvateľmi, nachádza.

„V zimnej sezóne sa vie naplniť povolená kapacita – dvetisícštyristo ubytovaných. Aj tí sa rátajú do farnosti Sulden, a preto pastoračia spojená s vysokohorskou osvetou nie je jednoduchou záležitosťou,“

vraví dôstojný pán ThDr. Jozef Hurtoň. Jej dôležitosť podmienoval aj fakt, že z vrcholu Ortlera často padali lavíny. Dokonca i predchádzajúceho farára Suldenu usmrtila lavína. Bolo treba veľa energie venovať prevencii. A práve ona sa stala dominujúcou činnosťou mladého absolventa teologického seminára v Ríme. Položil základy Horskej služby v Taliansku, a tak isto bol zakladateľom I. školy na výcvik lavínových psův. Bol tridsaťdva rokov veliteľom Horskej služby v Suldene. Nakrútil veľa náučných filmov

o pohybe v horách pre taliansku televíziu. Deväť z nich bolo s Reinholdom Messnerom. Jedno dielko s názvom Boj o život získalo cenu Najlepší film pre mládež na MFF v Cannes.

■ POLSTOROČIE V SLUŽBE

Ešte by sme dlho mohli vymenovať dôležité životné medzníky človeka, ktorý päťdesiatpäť rokov je farárom v jednej dedinke. Povedzme ako kedysi – koncom štyridsiatich rokov minulého storočia na príjmaciškách na Lekársku fakultu UK v Bratislave, sa odmietol zriecť viery v Boha a namiesto štúdia medicíny ho komunisti internovali v tábore pre podozrivých občanov. Odtiaľ sa mu podarilo ujsť až do americkej zóny k Linzu. Tam mu Američania ponúkli možnosť študovať za lekára, ale on už bol vtedy rozhodnutý svoj život obetovať Pánovi!

Osemdesiatosemročný ThDr. Jozef Hurtoň ešte aj tento rok osem mesiacov v roku si plní povinnosti vo farnosti Sulden a zvyšok roka uskutočňuje svoje pravidelné návštevy Vatikánu, rodiny na Slovensku a priateľov v Rakúsku. Cestu absolvoval vlastným autom, ktoré osobne šoféruje! Krásny darček Najvyššieho už tu na zemi. Bodaj by sme aj my prinášali toľko dobra do života na Slovensku, aby nás Boh zahrnul toľkým milosrdenstvom!

hráčkovej vášni nepodľahol, darilo sa mu a pri ich stretnutí velebil všetko, čo bolo nemecké. Nelichotivo sa vtedy vyjadroval o ruskom národe, o jeho kultúre a dával Nemcov za vzor. Fiodor Michajlovič to už nemohol počúvať a rozhorčený nad výrokmi svojho rodáka, tresol dvermi a odišiel. Ešte predtým však vykrikoval: „Kúpte si ďalekohľad, aby ste lepšie dovideli do Ruska.“ Od tých čias sa vraj títo dvaja literáti už nikdy nestretli a nerozprávali.

Prečo to spomínam? Aj v tomto nevydarenom stretnutí dvoch literárnych veľikánov možno nájsť istý odkaz pre dnešok, tak ako ho možno nachádzať aj v ich poviedkach a románoch. Ten výrok o ďalekohľade do Ruska by mal platiť pre každého, kto dnes o Rusku hovorí a píše, ako hľadá na jeho kultúru, politiku a spôsob života. Ak nemá pravdivé informácie, tak sa potom nečudujeme, že hľadá odpovede aj pomocou ruských médií a internetu. Chce vedieť pravdu, čo sa v tejto krajine deje a o čom sa u nás nepíše. Zvedavosť je prirodzená vlastnosť človeka, ktorý si chce nesprostredkovane zistiť argumenty aj z druhej strany. Žiaľbohu, neraz sa tak dostáva pod vplyv nežiadúcej propagandy.

JAZYK A DOROZUMIEVANIE

Rečové dorozumievanie je najprirodzenejší spôsob tvorby, odovzdávania, príjmu a spracovania poznatkov a skúseností. Počíta s prítomnosťou a priamou spoluúčasťou hovoriacich na komunikovaní. Považuje sa za viacozmernú – úspornú, presvedčivú a nezriedka emotívnu činnosť na udržiavanie vzťahov s okolím. Hovoriaci, ktorí sa navzájom počujú, vidia, dotýkajú, vzdávajú a približujú, dotvárajú zmysel, zámer a dosah svojich výpovedí aj mimorečovými inventármi. Ústne komunikovanie v sieti uvedených charakteristík býva občas zraniteľné.

O zvukovej vate v reči

V rečových prejavoch jestvujú dve vzájomne späté zvukové dorozumievacie sústavy. Hlások ako najmenšie jednotky reči svojimi vlastnosťami prispievajú k rozlišovaniu významu výpovedí. Zjednocujúci potenciál na vyšších súboroch než jednotlivé hlásky – na slovách, vetách, textoch – vnášajú do živej reči zvukovo-intonáčny prostriedok. V rečových prejavoch, najmä na úrovni vetného taktu a vety, intonácia posilňuje nadväznosť prúdu reči. Ani veta, zvlášť dlhšia, sa však nevyšloví len vcelku, bez vnútorného rozčlenenia. Segmentovaním sa totiž vo vete sprievraňuje podstata, zámer, obsah. Jasný, jednoznačný myšlienkový skelet sa zvyčajne dotvára v primeranom členení ústneho prejavu a jeho viet.

V poslednom desaťročí vo verejnej, pripravenej hovorenej komunikácii vrátane mediálnej sféry pozorujeme nápadný zvukový jav. Hovoriaci si uvedomujú potrebu členiť svoj prejav na menšie významové i melodické úseky a súbežne zachovávať súvislú výslovnosť. Vie, že text má byť pre komunikačného partnera vzťahovo a významovo presný a prijateľný. Napriek tomu však hovoriaci zvyčajne rozčleňujú zvukovo jednotliviny. Vety rozčleňujú nie podľa obsahu, zmyslu, ale najmä na miestach s výskytom spodobovania: Vypočuli zme si návrh / a teraz / s toho vzniká zaujímavý projekt. Keď / budem mať čas / tag / prídem. Nechal si vyhotoviť / uš / aj analýzu. Do prejavu sa dostávajú hezitáčny zvuky – parajazykové tónové súčasti podobné samohláskam. Hezitácie lámu rečový prejav tam, kde sa očakáva súvislá výpoveď a splyvavá výslovnosť. Hovoriaci zaujme nie premysleným členením myšlienok a priezračným dávkovaním obsahu, prípadne estetickými ambíciami svojho rečového prejavu. Upútava pozornosť počúvajúcich rušivými sprievodnými zvukmi, ktoré signalizujú jeho verbálnu neistotu, rozpaky pri hľadaní vhodného pomenovania, ale najmä nejasnosti pri rozvíjaní a predstavovaní témy prejavu.

Kultivovaná slovenská výslovnosť si popri členiacich zásadách vyžaduje rešpektovať asimilačné pravidlá (spodobovanie). S hezitáciami ako nadbytočnými prvkami nepočíta. Hovoriaci by mal svoj prejav členiť na miestach, kde mu túto povinnosť „diktuje“ obsah a komunikačný zámer, prípadne kratšiu výpoveď vysloví vcelku: Vypočuli zme si návrh / a teraz s toho vzniká / zaujímavý projekt. Keď budem mať čas / tak prídem. Nechal si vyhotoviť už aj analýzu. Zvládnutie uvedených pravidiel potvrdzuje úroveň rečovej kultúry i jazykovo-komunikačné kvality hovoriaceho.

Vladimír PATRÁŠ
Katedra slovenského jazyka
a komunikácie
Filozofická fakulta UMB
v Banskej Bystrici

BESEDNICA

November je mesiac, v ktorom si pripomenieme narodenie dvoch veľkých ruských klasikov – Ivana Sergejeviča Turgeneva a Fiodora Michajloviča Dostojevského. Okrem toho, že celý svet ich pozná ako uznávaných spisovateľov, ktorí svojou literárnou tvorbou preslávili Rus, je všeobecne známe, že sa nemali príliš v láske. Ak by v týchto dňoch neprebíhala v ruských médiách diskusia o tom, či títo dvaja literáti patria do osnov základnej školy, možno by som si na nich ani nespomenul. Popri nich sa však spomína aj Lev Nikolajevič Tolstoj, Nikolaj Gavrilovič Černyševskij a ďalší klasici, o ktorých sa nedá povedať, že by ich školská mládež čítala a bola nadšená ich tvorbou. Je to možno tak ako s našim Hviezdoslavom. Nedávno ma zarazilo, keď sa humoristi spýtali školáka, kto napísal Hviezdoslavovu Hájnikovu ženu a on odvetil, že Kukučín... Učili sme sa o Hviezdoslavovi, no iba málokto dokázal prísť na chuť jeho veršom. Boli príliš zložitá a človek musel dozrieť, aby si ich vychutnal. Tak nejako je to aj

s Dostojevským, Turgenevom alebo Tolstým. Až po rokoch človek dokáže pochopiť myšlienky z Vojny a mieru, zo Zločinu a trestu, z Poľovníckych zápisiek alebo z románu Čo robiť. Inak ich chápe, keď má iba pätnásť rokov, a inak ich chápe, keď má dvadsať, päťdesiat alebo sedemdesiat rokov.

Narodili sa v novembri...

Rudolf SLEZÁK

Až keď dospeje, pozná hodnotu ich diela a až potom dostane chuť vstupovať dokonca aj do deja, poškrípať sa s niektorými postavami. Zlostí ho navieta a hlúposť niektorých hrdinov a najradšej by im vynadal alebo ich dokonca aj prefackal. Vždy sa k nim však viackrát v živote vraciame. Až dospejeme, začneme aj po desaťročiach rozumieť klasikom, obdivovať ich literárnu tvorbu, ľutovať ich hrdinov alebo nimi aj opovrhovať. V každom prípade nám to pomáha pochopiť ruskú dušu. Veď tie

romány a poviedky nie sú iba o statkároch a šľachticoch, ale aj o chudákoch v cárskom Rusku, o pomeroch, v akých spisovatelia a ich hrdinovia žili.

Spomenul som, že Turgenev a Dostojevskij sa nemali príliš v láske. Ak si zalistujete v ich životopisoch, zistíte, že obaja boli šľachtici a mali byť

teda oporou trónu, no obaja sa dostali do nemilosti svojho cára. Narodili sa v jednom a tom istom mesiaci, no nenašli si k sebe cestu. Čo bolo príčinou ich roztržky? Bude to tým, že sa spolu stretli v nevhodnom čase a na nevhodnom mieste. Dostojevskij bol počas pobytu v Nemecku náruživým hazardným hráčom, a keď poprehŕaval všetko, čo sa len dalo, dostal sa do depresii a zanevrel na všetko, čo bolo nemecké. Na ich kultúru, politiku, históriu i spôsob života. Turgenev

Kaštieľom na Zemplíne azda viac ako čas ublížila ideológia triedneho boja komunistov

Pamiatkarské svitanie i vstávanie z popola

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Vďaka obnovným projektom sa mnohé kaštiele odievajú do nového šatu. Tie, ktoré prežili a majú šťastie, že ich vlastníci prejavili záujem o ich obnovu. Ďalším šťastím je, ak ich majitelia vedia, ako na to, aby pri rekonštrukcii kultúrnych pamiatok nespôsobili viac škody ako osohu. Poslednú kategóriu tvoria kaštiele, ktoré už podľahli ľudskej ľahostajnosti, zubu času či hlúposti, najčastejšie kombinácii všetkého vymenovaného. Poznáme ich zväčša len z dobových kresieb či z fotografií.

Na Zemplíne v súčasnosti rekonštruujú viaceré kaštiele. Zväčša sú v nich umiestnené múzeá, ktoré riadi príslušný samosprávny kraj. Ten z európskych i vlastných fondov obnovuje kultúrne pamiatky vo svojej pôsobnosti.

V humenskom kaštieli, ktorý je národnou kultúrnou pamiatkou a sídlom Vihorlatského múzea, prebiehal proces prípravy zámeru jeho obnovy takmer rok. Vzhľadom na rozsah plánovaných prác na objekte predchádzal príprave projektovej dokumentácie architektonicko-historický a reštaurátorský prieskum exteriérov kaštieľa. Jeho výstupom bol 289-stranový odborný text, na základe ktorého akademický maliar reštaurátor Mgr. Peter Gomboš a akademický sochár Martin Kutný spracovali návrh na reštaurovanie národnej kultúrnej pamiatky. Po schválení projektovej dokumentácie na rekonštrukciu kaštieľa Krajským pamiatkovým úradom v roku 2013 sa múzeum spolu so zriaďovateľom – Prešovským samosprávnym krajom – usilovali získať prostriedky na jej realizáciu. Od Európskej investičnej banky na dopravu, kultúru a sociálne zabezpečenie prišlo na rekonštrukciu kaštieľa v Humennom 2,353 milióna eur. Severná časť kaštieľa po reštaurovaní nadobudne renesančný charakter, južná si ponechá mladší historický charakter. Podrobnejšie sme o obnove kaštieľa v Humennom písali v SNN č. 8 z 27. 2. 2016.

PLANÉTY NA STROPE

Začiatkom tohto roku odovzdali opäť do užívania po rekonštrukcii renesančný kaštieľ v Hanušovciach nad Topľou. V minulosti ho volali Šošovský. Dodnes mu tak hovoria tunajší občania, pretože ho dal postaviť šľachtic Ján Šoš v druhej polovici 16. storočia. Mal dvojpodlažnú dispozíciu s jedným podzemným podlažím. V 18. storočí ku kaštieli pribudovali kruhovú vežu – donžon, aby sa zvýšila jeho obranyschopnosť počas stavovských povstaní. V roku 1667 získal kaštieľ Štefan Dežof. Neskôr ho vlastnil Florian Schulz, v 20. storočí slúžil ako žandárska stanica, neskôr ako škola, knižnica, kino i sklad. Náročné časti zdobilo kedysi listové sgrafito, čo odhalil reštaurátorský výskum pod vrstvami omietky. Ako zdôraznil historik tamojšieho vlastivedného múzea Ing. Samuel Bruss, pri prehliadaní stropov ich zaujali akési piktogramy, ktoré nevedeli rozlíšiť. Vysvetlenie našli v Geografii Ladislava Bartolomeja z roku 1758. Išlo o zachytenie heliocentrickej sústavy planét. Rekonštrukcia sa uskutočnila vďaka európskym zdrojom a podpore z Regionálneho operačného programu. Na rekonštrukciu vynaložili okolo 1,4 milióna eura.

HERKULES UŽ NESMÚTI

Sninský kaštieľ, ktorého rekonštrukcia sa uskutočnila v rokoch 2012 – 2013, vstal doslova z popola. Jeho história siaha do roku 1781, keď v blízkosti alebo na mieste starej drevenej kúrie začala Terézia Vandernatová budovať nový kamenný kaštieľ. Nedokončený ho jej syn a dedič Henrich dal do zálohu spisovateľovi Jozefovi Rohlovi, ktorý ho dostaval a premenil na honosné sídlo. A tak ako sa postupne menili majitelia, chradol aj kaštieľ. Keď ho v roku 2009 získalo mesto Snina, bolo doslova päť minút pred dvanástou. Už koncom roka bol preto hotový projekt Obnova historickej pamiatky – kaštieľ Snina, ktorým sa získali prostriedky v rámci Regionálneho operačného programu. Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov. Celkové náklady na obnovu boli takmer dva a pol milióna eur a mesto

v rámci pravidiel podporných fondov prispelo piatimi percentami. V spolupráci s projektantom a pamiatkarmi sa stavbárom za dva roky rekonštrukcie podarilo opraviť strechu, klenby na vyššom podlaží, pivnicu a vynoviť priestory. V zrekonštruovanom kaštieli vznikli galerijné priestory, miestnosti pre knižnicu či banketová a výstavná sála, ktorá má aj podľa odborníkov najlepšiu prirodzenú akustiku v širokom okolí. Na nádvorí kaštieľa je fontána s klasicistickou sochou Herkula, ktorý oddávna patrí ku koloritu mesta a symbolizuje jeho hutnisku a železiarsku minulosť.

MAGNET ZEMPLÍNA

Expozície Zemplínskeho múzea v Michalovciach v priestoroch barokovo-klasicistického kaštieľa, bývalého sídla rodiny Stáraiovcov, sú pre plánovanú rekonštrukciu národnej kultúrnej pamiatky zatiaľ pre verejnosť uzavreté. Rekonštrukcia v hodnote vyše dvoch miliónov eur bude financovaná z prostriedkov, ktoré Košický samosprávny kraj získal z Regionálneho operačného programu v rámci prioritnej osi zacieľenej na posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov. Pracovníci múzea po dokončení stavby a kolaudácii chcú pracovať

Kaštieľ rodiny Stáraiovcov v Michalovciach – sídlo Zemplínskeho múzea – sa tiež rekonštruuje.

na expozíciách tak, aby už vo vnovorených kaštieli mohli dôstojne pripraviť oslavy šesťdesiateho výročia otvorenia múzea v roku 2017. Podrobnejšie sme o tom informovali v SNN č. 15 z 16. 4. 2016.

Pri kaštieli chcú obnoviť aj prírodno-krajinársky park, označovaný ako „anglický“. Park bol založený v prírodzenom meandri rieky Laborec. Počas uplynulých rokov ho poznačili silné veterné kalamity. Aj preto mesto Michalovce a KSK – Zemplínske múzeum pristúpili k jeho revitalizácii. V prvej etape boli spracované projekty sadových úprav, v druhej sa pristúpi k samotnému ošetrovaniu stromov, ich výsadbe, rekonštrukcii chodníkov a drobnej parkovej architektúry. Ako uviedol Ing. Vladimír Sobota z Krajského pamiatkového úradu v Košiciach, konkrétne by to malo znamenať obnovu zelene a výstavbu chodníkov z kamennej vápencovej drviny, ktoré budú mať pevný povrch.

Verme, že sa v areáli kaštieľa dočká obnovy a návštevníckeho zatriktívnenia aj rotunda z ranokresťanských čias, ktorá je podnes archeologickou záhadou.

ÚSKALIA OBNOVY

Na odbornom seminári Kaštiele na Zemplíne, ktorý sa koncom júna uskutočnil v sninskom kaštieli a v múzeu v Zemplýnskych Hámroch, sa zúčastnili pracovníci špecializovaných inštitúcií a pracovísk na danú problematiku. Odznel tu aj príspevok Ing. arch. Pavla Hriňa z Krajského pamiatkového úradu

Kaštieľ v Humennom dostal po rekonštrukcii ešte príťažlivejší vzhľad.

v Košiciach, metodika pri obnove kultúrnych pamiatok v rámci dotácii Európskeho fondu regionálneho rozvoja. Štandardne sa obnova pamiatky začína výskumom pamiatkarov. Následne sa spracuje projekt na realizáciu stavby.

taký, že za veľa peňazí možno na kultúrnej pamiatke spôsobiť nezvratné a nenahraditeľné škody. Záver je teda taký, že finančná stimulácia obnovy kultúrnych pamiatok z fondov Európskej únie je síce vítaná, ale prax ukazuje, že v záujme zachovania autenticity kultúrnej pamiatky a jej adekvátnej architektonickej, výtvarnej a umelecko-remeselnéj úrovne a prezentácie je nevyhnutné vyžadovať dodržiavanie štandardného postupu prípravy obnovy od všetkých zainteresovaných.“

Z OČÍ AJ Z MYSLE

Dve svetové vojny a nástup komunizmu sa negatívne odrazili na zachovaní historických kaštieľov ako objektov, kde kedysi sídlila šľachta. Zvlášť nástup komunizmu s jeho ostrým triednym bojom proti „nepriateľom socializmu“, ako bola označovaná šľachta a všetko s ňou spojené, dal kaštieli rôzne úžitkové až znevažujúce funkcie a poslanie – premenil ich na sklady poľnohospodárskych a iných podnikov, obchodných spoločností, zeleniny, ale aj hnojív, zmenil ich na zariadenia na prevýchovu či psychiatrické zariadenia. V lepšom prípade sa zmenili na školy a múzeá. Niektoré mali výhodu, že ich vtedajší majitelia stihli rekonštruovať. Málokedy s vísáčkou zachovania pôvodného vzhľadu, no aspoň sa tým zabrá-

Príprava panstva na poľovačku v kaštieľskom parku v Parchovanoch.

nilo rýchlejšiemu postupu zubu času. Najhoršie dopadli tie kaštiele, ktoré jednoducho zmizli zo zemského povrchu. Občas z nich dodnes čosi vidíme pri podrobnej prehliadke obcí, kde stáli, či vzácnosti v podobe porcelánu alebo kníh, ktoré však ostávajú očiam širokej verejnosti ukryté vo vitrínach. Jednoducho, potentáti, ktorí sa vtedy ocitli pri koryte, nezaváhali. Dnes sa už s tým nechvália, aj keď, ktovie, či by ich vtedajšie krádeže v zmysle litery zákona

už aj tak neboli premlčané. Ani si neuvedomíme, čo všetko z nedávnej minulosti by dnes mohlo byť lákadlom pre našich i turistov z celého sveta. Žiaľ, mnohé už nenávratne zmizlo alebo sa ináč zhodnotilo v konjunktúre starozitníctiev zo začiatku deväťdesiatych rokov.

ZACHOVANÍ SVEDKOVIA

Vo Vranove nad Topľou a okolí boli kedysi štyri kaštiele. Na mieste bývalého sídla Rozgoňovcov z prvej polovice 14. storočia stál hrad. Známý aj tým, že sa tu vydávala Alžbeta Bátoriová za Františka Nádašdyho. Keďže o jeho zániku nie sú žiadne písomné dokumenty, predpokladá sa, že bol neskôr prestavaný na klasicistický kaštieľ, ktorý patril Forgáčovcom a neskôr Barkóciom. Kaštieľ stál v centre mesta až do jeho zburania v roku 1987. Na jeho mieste dnes stojí budova gymnázia. Pod tamojším ihriskom georadar odhalil podzemné priestory spojené s existenciou vranovského vodného hradu, respektíve s objektmi, ktoré boli postavené neskôr (písali sme o tom v SNN č. 4 z 30. 1. 2016).

Barkóciom vlastnili aj klasicistický kaštieľ v Tovarnom, ktorý bol najrozsiahlejším a architektonicky najhodnotnejším panským sídlom v okolí Vranova. V roku 1832 ho dal postaviť gróf Ján Barkóci na mieste kaštieľa z polovice 17. storočia. V roku 1851 ho rozšírili o pravé a ľavé krídlo. Kaštieľ vyhorel počas prechodu frontu na konci druhej svetovej vojny a občania ho rozobrali. Do dnešných dní sa zachovala vitráž a kovové schody z kaplnky kaštieľa. A tiež napájadlá pre kone a brána do kaštieľa, ktorá zdobí súkromný dom. Ešte v roku 1966 bola funkčná vybetónovaná plocha na loptové hry. Pivnice kaštieľa sú dnes ukryté pod miestnym futbalovým ihriskom, uviedla Mgr. Ludmila Tirpáková z Vihorlatského múzea v Humennom.

PARCHOVIANSKE UNIKÁTY

V Parchovanoch bol kedysi jeden z najkrajších neogotických kaštieľov. Nielen historici, ale aj maľby a zachované fotografie nás presvedčujú, že keby dodnes stál, konkuroval by najkrajším kaštieľom na Slovensku. Kaštieľ vybudovali na základoch starého sídla. Najznámejším členom rodiny Andrásiovcov bol gróf Július, ktorý sa stal prvým uhorským premiérom po rakúsko-maďarskom vyrovnaní. Jeho starší brat Emanuel vybudoval kaštieľ Parchovaný ako nové rodinné sídlo. V neogotickom kaštieli, ktorý mal tvar písmena L, sa nachádzala biliardová a rytierska sála, grófska kancelária, hosťovská izba, knižnica, priestory pre služobníctvo a kúpeľňa na prízemí hlavného krídla. Miestnosti boli vybavené starožitným nábytkom, maľbami starých majstrov a ďalšími umeleckými dielami. Schodisko, dvere, zámky a mreže boli umelecky stvárnené. Ku kaštieliu bola z južnej strany v centre veľkého parku pripojená zimná záhrada. K objektu patrila aj kaplnka so vzácnym vybavením a oltárnymi obrazmi. Napokon, vzhľad a zákutia parchovanského kaštieľa tak zaujali vtedajšieho rakúskeho krajinára Thomasa Endera, že ich nielenže zvečnil v početných akvareloch, ale aj vystavoval v Budapešti. A odvtedy si vtedajšia smotánka – maliarska i šľachtická – podávala v Parchovanoch kľučky. Známe boli tunajšie poľovačky panstva, na ktoré chodili šľachtici z celého Uhorska. Emanuel Andrásiovcovi tu ako prvý na území dnešného Slovenska pristál s lietadlom. Kaštieľ v roku 1901 síce vyhorel (povráva sa, že za jeho podpálením vraj stála Eleonora Kaunitz z Rietberg, manželka Gejzu Andrásioho, ktorá sa mu takto chcela pomstiť za jeho avantúry so ženami), ale krátko nato ho znovu obnovili.

Ako zdôraznil Mgr. Martin Urban z Múzea a Kultúrneho centra južného Zemplína v Trebišove, presné informácie o osude kaštieľa a hodnotných zbierok nepoznáajú. Vie sa, že kaštieľ bol počas druhej svetovej vojny značne zničený. Ak by sa na miestach, kde stál, uskutočnil archeologický výskum, predpokladá sa, že by sa ešte našli jeho základy a s ním susediacich stavieb. Všetko ostatné vzal čas a „nenechavci“...

Muzikál Povolanie pápež je tahákom Divadla Andreja Bagara v Nitre

Životná dráma, poslanie a odkaz K. Wojtylu

Milan POLÁK – Foto: agentúrny servis

Pri rehabilitácii miesta a postavenia pôvodnej národnej dramatickej tvorby v repertoároch slovenských divadiel zohráva významnú úlohu dramaturgia a umelecké smerovanie nitrianskeho Divadla Andreja Bagara. Po rokoch opájania sa našich divadiel vrátane našej reprezentatívnej národnej scény prílivom akože atraktívnych, často aj bulvárnych západných hier ohlásilo nitrianske divadlo už v roku 2007 sezónu, v ktorej uviedlo šesť titulov od starších slovenských autorov.

Boli to hry Jozefa Gregora Tajovského, Júliusa Barča-Ivana, Františka Švantnera, Dobroslava Chrobáka a zakončili ju operetou Gejzu Dusíka Modrá ruža.

MADE IN SLOVAKIA

Hudobno-dramatickým dielom – muzikálom Daniela Heviera Povolanie pápež, otvára nitrianske divadlo terajšiu sezónu a uvedie v nej diela mladšej generácie slovenských autorov. Diváci v sezóne nazvanej Made in Slovakiavidia hry Laca Keratu, Ivana Bukovčana, Táne Kusej, Miroslava Válka, Márie Rázusovej-Martákovéj (Jánošík) a Evy Boruševičovej (Štefánik).

Už dávnejšie, pred premiérou muzikálu Povolanie pápež, divadlo avizovalo, že touto inscenáciou má v úmysle pristúpiť k osobnosti Karola Wojtylu oslavne a ódicky. Divadlo ho chce predstaviť ako charizmatickú osobnosť, ako človeka, ktorý okrem teologického poslania a na pozadí dramatickej doby bol aj osobnosťou so silným sociálnym cítením a dokázal svet očariť tak intelektom, ale aj prostotou a priamosťou.

Tento zámer sa podarilo vo viacerých ohľadoch naplniť. Autorom predlohy je básnik Daniel Hevier, hudbu skomponoval Gabo Dusík. Tvorcom komplexného a veľkolepého inscenačného tvaru je poľský režisér Jerzy Jan Poloniński.

PŔSOBIVÝ TVAR

Významnou mierou k úctyhodnému výsledku divadlo dospelo aj vďaka viacerým ďalším členom tvorivého kolektívu z Poľska. Vzťahuje sa to predovšetkým na invenčného choreografa Jaroslava Staniaka a projektanta animácie a scény Damiana Styrna. Zo slovenských tvorcov muzikálu spomeňme ešte dramaturgu Svetozára Sprušanského, hudobné naštudovanie Evy Pacovskej, kostýmy Doroty Cigánkovej a nie na poslednom, skôr na poprednom mieste predstaviteľa titulnej postavy Jána Pavla II. Jána Galloviča.

HERECKÝ KONCERT

Gallovičom stvárnený všeobecne známy a uznávaný pápež je presvedčivý. Svojou prirodzenou ľudskou typológiou, pôsobivým hlasovým prejavom a hereckou

tvárnosťou bol priam ideálnym predstaviteľom titulnej postavy. V inscenácii však účinkoval takmer celý herecký súbor nitrianskeho divadla, viacero hostí a asi dvadsať dobrých tanečníkov z LUK dance company.

INSCENAČNÉ PRÍSTUPY

V spomínanom veľkolepom a obsažnom javiskovom tvare, aj v časovo relatívne dlhom, zohrávajú významnú úlohu funkčne zakomponované animácie a projekcie, v ktorých vystupujú okrem iných aj vodca sovietskych komunistov Leonid I. Brežnev či rozporuplný poľský mocenský predstaviteľ generál Wojciech Jarulewski, Satan (hrá ho Eva Pavlíková), Ježiš Kristus (Martin Fratrič) i atentátnik na pápeža Mehmed Ali Agca (Peter Oszlík).

V inscenačnom tvare sledujeme život Karola Wojtylu od jeho narodenia cez kňazskú službu v malej poľskej dedine, neskôr pôsobenie na čele krakovského

Ján GALLOVIČ (pápež Ján Pavol II.) a Marcel OCHRÁNEK (sekretár Dzizwiz) v muzikáli Povolanie pápež.

arcibiskupa až po jeho pontifikát a záver života. Duchovne rastie a silnie, aj keď fyzicky starne a upadá.

LÁSKA A ODPÚŠTANIE

Isteže, predstavenie by mohlo byť o čosi sústredenejšie, koncíznejšie a najmä kratšie. Divadelne pôsobivo a sugestívne však demonštrovalo princíp, že cirkev, na čele ktorej ako pápež Ján Pavol II. stál,

je založená na láske, odpúšťaní, spravodlivosti a ľudskom porozumení. V tom je jej poslanie pri prežití, obohatení a zveladení našej pozemskej púte. Karol Wojtyla bol poslom týchto cieľov. Najmä o tom je nitrianska, aj produkčne veľká a náročná muzikálová inscenácia, ktorej sa zámer oslavnosti a odtúžnosti veľkej osobnosti našich novodobých dejín, podarilo naplniť.

Autor je divadelný kritik a historik.

Vymaňovanie zo vžitých názorov a schém

Eva Fordinálková, Odklínanie Vajanského, Spolok slovenských spisovateľov 2016

KNIHA TÝŽDŇA

Naša významná literárna historička, publicistka, poetka a univerzitná profesorka EVA FORDINÁLKOVÁ napísala ďalšiu závažnú publikáciu.

Svojím najnovším dielom Odklínanie Vajanského završuje na jednej strane činnosť vo svojej odborne aj ľudsky veľmi silnej oblasti – literárnej vede, a na druhej strane, ako sama pripomína, spláca dlh samotnému Vajanskému. A ešte čosi: vracia politiku a literáta Svetozára Hurbana Vajanského do našej pozornosti. A to v „šate“ doteraz nevidenom a s ideovým rozobratím jeho diel, ktoré sa dosiaľ v slovenskej literárnej kritike ešte neudialo. Ide naozaj o odklínanie Vajanského z panciera zažitých názorov a interpretácií, ktorý ukovala naša staršia literárna kritika.

Postupne rozoberá všetky Vajanského kmeňové diela, odhaľuje pritom nielen konkrétne záhorske ukotvenie, obce, resp. mestá na Záhorí a konkrétnych ľudí, ktorí Vajanskému stáli za vzor pri kreslení postáv, a čo je vari ešte dôležitejšie, všima si pritom Vajanského ideový svet a najmä jeho neúnavné hľadanie východiska z neľahkého postavenia slovenského národa v časoch krutej maďarizácie.

Autorka svojím dielom Odklínanie Vajanského možno vyvolá polemiku v odborných kruhoch, nám ostatným však vráti Vajanského ako človeka a autora, ku ktorému sa oplatí vrátiť, aj keď na povinné školské čítanie sme vari mnohí už dávno zabudli. Vajanskému splácame svoj dlh v roku stého výročia jeho úmrtia.

Literárna historička E. Fordinálková nezabudla v diele vyzdvihnúť jeho princíp slovenskosti – hľadanie hybnej sily prierezovo v celej spoločnosti na pomoc a podporu národnému slovenskému hnutiu. Vajanský poukazuje na tých, ktorí slovensky cítili, a tých, ktorí sa odrodili. Napriek tomu, že používa pre nich fiktívne mená, mnohí vtedy i dnes vedeli, o koho presne ide. Svetozár H. Vajanský je zakladateľom línie slovenského spoločenského románu.

Jana JUDÍNOVÁ

NEKROLÓG

Niektorí herci žijú takpovediac divadelný život plný vášni a životných peripetií aj mimo javiska. Búrlivé vzťahy a nemenej dramatické osobné osudy, a to všetko rámcované prácou v divadle, vo filme či v dabingu. Medzi takých milovníkov života patril nesporne aj Lubo GREGOR, ktorý stál pri založení prvej súkromnej televízie, ale aj dnes už uznávaného divadla Astorka – Korzo '90.

Odišiel veľký milovník života

Lubo Gregor sa narodil 19. júla 1943 v Žiline a do Bratislavy prišiel s rodičmi v roku 1946 a postupne tu navštevoval základnú, strednú i vysokú školu (VŠMU). V rokoch 1963 – 1965 hral v divadle P. Jilemnického v Žiline, 1965 – 1967 absolvoval vojenskú základnú službu v Prahe, 1967 – 1968 hral v divadle KD Nitra a neskôr v Divadle na Korze, 1971 – 1972 mal zákaz umeleckej činnosti a k divadlu sa vrátil v rokoch 1972 – 1989, keď hral na Poetickej scéne v Bratislave. V roku 1990 bol politicky rehabilitovaný a stal sa členom súboru činohry Novej scény v Bratislave. V apríli 1990 založil so Žitou Furkovou divadlo Korzo '90 a stal sa jeho riaditeľom. O päť rokov neskôr založil s Pavlom Ruskom súkromnú televíznu spoločnosť Markiza, v ktorej bol riaditeľom Centra umeleckej tvorby, no čoskoro z nej odišiel po nezhodách práve s Pavlom Ruskom. Počas svojej hereckej kariéry nakrútil asi pätnásť slovenských filmov a okolo stopäťdesiat televíznych inscenácií. Účinkoval v mnohých zábavných a detských programoch STV a Markízy. V divadle vytvoril za štyridsaťpäť rokov približne stoosemdesiat hlavných postáv súčasného i klasického repertoáru. Napísal niekoľko televíznych scenárov, dramatičiek a knihy Za kulisu Markízy a Astorka – Divadlo, ktoré nikto nechcel. Aj osobný život Luba Gregora bol turbulentný. Herec sa päťkrát oženil a až v poslednom vzťahu s manželkou Dagmarou našiel toľko hľadané zázemie. Lubo Gregor odišiel po krátkej a ťažkej chorobe 17. novembra vo veku sedemdesiattri rokov.

Česť jeho pamiatke!

(mab)

HUMORESKA

Slovač mala vždy opatrný vzťah k úradom, a úradníkom zvlášť. Dokonca našinci vymysleli potmehúdske príslovie: Komu dal Boh úrad, tomu dal aj rozum... Pôvodne sme sa pod taktovkou istých politikov hrnuli do Európy len taký fukot. Akosi nikomu neprišlo na um, že už v Európe prinajmenšom od Veľkej Moravy sme. Keď už sme sa do toho čudesného spolku dostali, náhle sme zistili, že existuje aj živočích zvaný „úradník bruselský“. Sprvoti sa nám javil ako nenápadný, taký smutno-smiešny kolega slávnych večerníčkových majstrov Pata a Mata. Zaoberal sa zakrivením uhoriek, banánov

a podobne. Trochu prítuho, keď sa začal montovať do bio zložiek v naftě a polia v našej domovine sa začali žltieť repkou. No a potom sa úradník bruselský skutočne odvia-

dzenia nie sú tou najlepšou cestou, ako šetriť energiou. Ale pozrime sa na to z inej stránky. Manželka, a aby sme boli rodovo korektní – prípadne manžel sa pustia do

Najnovšie nás euroúradníci potešili odstrašujúcimi fotografiami na balíčkoch cigariet. Rakovina plúc, sivý zákal, rôzne otvorené svinštva na prstoch nôh, že ak nie

pol o nejaké to promile aj náš hrubý domáci produkt. Niektorí militantní fajčiari sa ohradzujú, že aj na fľašiach s alkoholom by mali byť varovné obrázky. Cirhotická pečeň, zakrvavený vrak auta po havárii, manželka s monoklom pod okom a manžel s kuchynským nožom v bruchu. Hľa – takto vyčíta majster alkohol! Keď už prevencia, tak do dôsledkov. A mám pocit, že úradník bruselský to už zariadi. Keďže známa predáva v spomínanej trafike aj alkohol, má už podnikateľský zámer. Roky sa venovala štrikovaníu, a tak je pripravená okamžite začať predávať vkusné „návleky“ na fľaše. Napríklad na borovičku biely s vetvičkou borievky.

Marek DANKO

Niečo o neprekonateľnej užitočnosti bruselských úradníkov

zal. Zrušil žiarovky, na autá nasadil také emisné normy, že šoféri si pred návštevou STK berú preventívne tabletku na srdce, drasticky znížil povolený výkon vysávačov a nasledovať bude v blízkej budúcnosti aj zníženie výkonu varných kanvic, hriankovačov a iné huncútstva.

Jeden by povedal, že je to zbytočná buzerácia a direktívne obme-

vysávania. Vysávač so zníženým výkonom, samozrejme, saje menej, takže s nim musíte pretancovať po byte viackrát. Najradšej by ste príslušnú trubicu vysávača rozmlátili o niektorého z autorov novej európskej normy, no uvedomte si dôležitý fakt. Dvojnásobný čas vysávania vám spevní svalstvo, najmä chrbtové a brušné, len taká radosť, prípadne hexenšús.

ste patológ, tak si svoju obľúbenú neresť užívate o niečo menej. Pýtať od trafikantky škatuľku s poruchou erekcie, ktorá je pomerne nevinná, sa hanbite. Čo teraz? Moja známa robí v trafike a za posledných zopár mesiacov jej nádherné stúpili tržby. Na odbyt idú najmä puzdrá na cigaretové škatuľky a klasické tabatierky. Hľa, aká podpora výrobcom a predajcom sa vydarila. Určite stú-

NAPÍSAĽI O DIBARBORVI

Bol dlho osamelým bežcom. Spontánny komik, uväznený dobovou predpojatostou, spútaný Prometeus zábavy, za ktorú nemohol získať oficiálne ocenenia, ktoré by mu v skutočnosti patrili. Myslíme teraz na oficiálne uznania, pretože cenu najvyššiu, lásku svojho publika, dostával po celý tvorivý život plným priehráštim.

Miloš MISTRÍK, divadelný vedec

Dibarbora mal blízko k dobromyseľnému, žičlivému humoru, nie k jedovatému výsmechu, k trpkkej satire či sardonickému ponižujúcemu pokoreniu človeka. Nevedel, čo je divadlo krutosti a odcudzenia.

Ladislav ČAVOJSKÝ, divadelný kritik a historik

Rozhlas sa stal druhým domovom Františka Dibarbora. Mikrofón bol jeho život. Jeho rozhlasové postavy nie sú zanesené patinou času, sú svieže, nepoznačené socialistickým realizmom či inou dobovou štylizáciou. Akoby už samo jeho meno predurčovalo schopnosť jeho nositeľa pohrať sa so slovami, s melódiou vety – slovnou i hudobne.

Dagmar PODMAKOVÁ, teatrologička

Spoľahlivým Dibarboraovým partnerom bol František Brestovanský. V kabaretných programoch bol jeho partnerom, nahrávačom, konferencie-rom. Vytvorili v tých povojnových rokoch legendárnu kabaretnú dvojicu, ktorá si získala mimoriadnu popularitu. Priam kolosálny úspech mal najmä program S Kristínkou okolo sveta. Vystúpenia sa usporadúvali spravidla po celom Slovensku aj na Morave v prírodných amfiteátroch pred niekoľkotisícovým hľadiskom.

Milan POLÁK, divadelný kritik a historik

Zlom v jeho filmovej kariére znamenala postava dôstojníka SS Hermanna Thieleho v Bielikovej dráme Vlčie diery (1948). František Dibarbora dokázal z každej situácie svojho hrdinu vyťažiť materiál na rozíhanie mozaiky pôsobivého miniportrétu postavy, ktorá sa pohybuje v zápornom poli charakterového spektra.

Vladimír MLČOUŠEK, filmový kritik a historik

Citácie sú vybrané z monografického zborníka František Dibarbora – herec noblesy, komédie i tragiky. Knihu z cyklu Galéria osobností slovenského divadla vydal Kabinet divadla a filmu SAV v roku 2002.

Foto: snd.sk

Storočnica noblesného komika a všestranného herca F. DIBARBORU S komediantskou krvou talianskych predkov

Milan POLÁK – Foto: archív SNN

František DIBARBORA bol v povojnových desaťročiach jednou z najvýznamnejších osobností nášho dramatického umenia. Pripomínáme si ho v čase stého výročia jeho narodenia (19. 6. 1916 Bratislava – 4. 9. 1987 Bratislava). V čase, keď sa začala v roku 1938 jeho herecká kariéra na doskách Slovenského národného divadla, bol v súbore jediným rodným Bratislavčanom. Všetci ostatní profesionálni slovenskí herci v SND pochádzali z iných častí Slovenska. Bol hrdým Bratislavčanom, ale aj hrdým Slovákom.

Dibarborovi predkovia pochádzali z provincie Friuli, kdesi od Gorizie. Boli to praví Taliani z oblasti Venezie – Julie, tam sa vlastenectvo dodnes nepokladá za telesnú chybu, a náš vynikajúci komik a herec tiež priľnul k svojmu rodisku.

Budúci skvelý herec mal sedem súrodencov a rodina bývala vtedy na periférii mesta, asi tam, kde je dnes bratislavský Zimný štadión Ondreja Nepelu. Bol to normálny bratislavský chlapec, nadšený pre futbal, ktorý mu šiel výnimočne dobre. Netajil sa však ani tým, že by si svoju budúcnosť vedel predstaviť aj ako herec.

■ ROKY V OPERETE

S otcovou podporou, čo bola v tom čase skôr výnimka, prihlásil sa v roku 1934 na Hudobnú a dramatickú akadémiu, zložil prijímacie skúšky, akadémiu absolvoval (pod vedením Janka Borodáča) a od roku 1938 sa stal členom činohry SND. V rokoch 1940 – 1942 bol členom operety SND a na Novej scéne hrával v operetách až do roku 1951.

Hovorilo sa v tých rokoch, že zo všetkých bratislavských hercov len František Krištof Veselý a bratislavský rodák František Dibarbora vedeli nosiť frak. Boli roky, keď sa tieto dve legendárne postavy slovenského divadla aj na javisku stretli. Hrali spolu v niekoľkých operetách. Dibarbora hral, spieval a tancoval okrem iných operiet aj v Poľskej krvi, v Rose Marie či vo Veselej vdove.

Nebola to však opereta, ktorá bola pre herecké umenie Františka Dibarbora príznačná. Tento herec noblesy, komédie i tragiky má na svojom konte najmä dramatické postavy v tom najširšom možnom žánrovom rozpätí. Je síce pravda, že jeden čas bol populárny ako výrazný a osobitý predstaviteľ komediálneho herectva, ktoré smerovalo od burlesky ku tragikomike. Túto polohu preukázal vo vyše stovke divadelných, ale najmä televíznych a filmových postáv. Po celý svoj aktívny život vystupoval aj v rozhlase. V pozadí jeho komediálneho majstrovstva bola brilantná pohybová kultúra a disponovanosť, zmysel pre rytmus, spevácke danosti, schopnosť improvizácie, hravosť a bezprostrednosť prejavu. Keď sa Dibarbora objavil na javisku, ešte skôr ako povedal prvú repliku, začali ľudia v hľadisku tleskať a smiať sa. Čakali, že bude „sranda“.

A stávalo sa to aj vtedy, keď Dibarbora postava v hre bola dramatická alebo tragická (napríklad Hrobár v Hamletovi). Bežný divák si totiž Dibarbora spája s jeho kabaretným umením na stovkách zájazdov po Slovensku, prípadne s jeho účinkovaním v rozhlase, kde väčšinou hrával komediálne postavy, prípadne vystupoval v rozhlasových Silvestroch či v kabaretných programoch. Hovorilo sa o ňom, že bol hercom, ktorý dokázal rozosmiať i rozplakať, ale aj komentovať futbalový zápas. Napríklad v deň finálového futbalového stretnutia Pohára víťazov medzi Slovanom CHZJD Bratislava a FC Barcelona – bolo to 21. mája 1969 – redaktori rozhlasu sa dvakrát spojili s Dibarbora, aby sa ho opýtali najprv na jeho prognózy a potom aj na jeho pocit z priebehu zápasu. Keďže sám bol v mladosti aktívny futbalista, jeho komentáre boli takrečeno kvalifikované a poslucháčom rozhlasu sa predstavil v novej sympatickej úlohe. Rovnako výrazná ako komediálna poloha bola však u Dibarbora zauj-

mavá aj poloha silných dramatických až tragických tónov.

■ Z BENÁTSKYCH KOREŇOV

Aj keď sa František Dibarbora narodil v Bratislave ako syn železničára výhybkára, jeho rodové korene, ako sme už v úvode spomenuli, siahajú do Talianska. Jeho dedo, možno pradedo, volal sa Di Barbora, pochádzal z kraja neďaleko Benátok, ktorý je nielen kolískou talianskej commedie dell'arte, ale aj krajom, kde tento fenomén ľudového divadelníctva najdlhšie pretrval. Samozrejme, niet o tom nijakých hmatateľných dôkazov, ale aj tak sa môžeme oprávnenne domnievať, že starý Di Barbora podobne ako jeho predkovia a roves-

Dibarborovo komediálne herectvo zarezovalo v kultovom filme Skalní v ofsajde.

nici nasávali do seba tú neodolateľnú, nákazlivú chuť pouličného a jarmočného divadla commedie dell'arte a ona sa potom stala súčasťou ich myslenia i mentality.

Časť severného Talianska totiž patrila Rakúsku až do roku 1918, a tak Taliani z tohto kraja chodili za prácou po celej monarchii a veľa ich zostalo aj na Slovensku. Boli to najmä stavitelia továrenských komínov a tunelov, ale aj sakrálnych stavieb a kaštieľov. Možno nebudeme ďaleko od pravdy, keď povieme, že čosi z tých génov Dibarbora predkov prenieslo sa aj do jeho mentálneho a hereckého usposobenia. Jeho prirodzené komediantské nadanie si všimol Dibarbora otec a raz po akomsi filme, na ktorom boli spolu, sa ho opýtal, či by nechcel byť hercom. Fero odpovedal: „Prečo nie,“ a tak sa stalo, čo v slovenskom divadelníctve tiež nebola každodenná vec (skôr naopak), že rodič dal zapísať syna na „komediantsťvo“, ako sa vtedy s dešpekтом o tejto profesii vravievalo. Na Slovensku bolo v tom čase skôr pravidlom, že rodičia takéto rozhodnutie svojich detí prijímali s nevoľou, prípadne že deti urobili takéto rozhodnutie tajne, bez súhlasu rodičov.

■ KOMEDIÁLNY NERV

Dibarbora sa stal žiakom Janka Borodáča, ktorý skoro zistil, že jeho žiak je nesporný talent, svojrázny typ mladého muža, síce nekonformný, ale nie je excentrický ani provokatívny. Dal mu príležitosť hrať ešte ako študentovi. Paradoxne, tento mladý muž ako svoju prvú divadelnú rolu odohral osemdesiatročného starca v Nušičovej hre Národný poslanec (1934).

Režiséri začali ťažiť z jeho komediálnej náture, a tak sa dostal k zaujímavým postavám a postavičkám vo viacerých Shakespearových hrách, ale aj v Stodolových Veľkomožných pánoch či O'Neillovej Túžbe na farme.

Mladý František Dibarbora, ktorý sa stal riadnym členom činohry SND v roku 1938, inklinoval najmä ku komédii, imponoval mu pohyb po scéne, tanec a spev, veselá nálada, možno veci humorne či komediálne odľahčené, na rozdiel od toho, čo mala vo svojom divadelnom názore zakotvené vtedajšia vedúca osobnosť SND, v podstate tradicionalista Janko Borodáč. V tom čase však komediálny nerv mladého herca využil mladý, progresívny režisér Fer-

plnokrvných, dramatických a tragických postáv, hoci tých tragických bolo menej. Medzi tie vážne a psychologicky náročné úlohy patrili Rummel v Ibsenových Pilieroch spoločnosti, Nikolaj Skrobov v Gorkého Nepriateľoch, Krivda v Jiráskovom Otcovi a jedna z jeho veľkých dramatických postáv bola rola Fischla v Bukovčanova dráme Kým kohút nezaspieva, prípadne postava vysluženého líftboya Františka Ábela v Zahradníckovej hre Sôlo pre bicie (hodiny).

V českých i slovenských filmoch od roku 1938 (vtedy hral v Borovom filme Neporazená armáda) až po rok 1979 vytvoril viac ako päťdesiat postáv. V pamäti nám zostali viaceré, ale vari najvýraznejšie si spomíname na jeho postavu nemeckého oficiera Hermanna Thieleho v Bielikových Vlčích diery. Ale legendárnu a nezabudnuteľnú divadelnú Dibarbora postavou bol farár Evans v Zacharovom našťudovaní Veseľých paní z Winsdoru v roku 1954 – v inscenácii, ktorá aj jeho zásluhou mala ešte dve obnovené premiéry (1958, 1963) a bola na repertoári až do roku 1968. V tejto postave využil tak slovný humor, ako aj množstvo slovných hračiek a vytvoril satiricky uštipačného dobráka, ktorý zabáva okolie akoby proti vlastnej vôli. Vyčítal a milo sa pochabil, vyvolával v hľadisku salvy smiechu.

Nespočetné množstvo postáv vytvoril v televíznych hrách, pásmach, komediálnych či silvestrovských programoch. Rozhlas využíval Dibarbora ako ústrednú postavu vo veseloherných, v komediálnych a estrádných programoch. Ako herec možno nedosiahol plasticnosť tragického rozmeru postáv, ako napríklad Chudík, Filčík, Huba či Valach, ale v komických činoherných, operetných, kabaretných, rozhlasových, filmových i televíznych žánroch presadil sa vždy a celkovo. V tejto polohe ho mali diváci a poslucháči najradšej. Bol slovenským priekopníkom toho, čo neskôr s novou vervou prevzali mladší „komedianti“, ako napríklad Ivan Krajiček, Oldo Hlaváček, Milan Ľasica, Július Satinský, Stanislav Štepa a mnohí ďalší.

■ HVIEZDA KABARETU

Samostatnou kapitolou v biografii Františka Dibarbora je jeho estrádna, kabaretná a kabaretierske účinkovanie. Estráda bola u nás predchodcom a v istom zmysle aj priekopníkom kabaretu, ktorý sa koncom päťdesiatych rokov etabloval v prvom profesionálnom súbore tohto žánru – v Tatra kabarete. Estráda a kabaretné programy mali svoju predohru v rozhlasových estrádných programoch a neskôr sa ich tvorcovia a interpreti spojili a na zájazdoch po celom Slovensku mali mimoriadnu divácku popularitu. Vedúcou osobnosťou týchto zájazdových estrádných a kabaretných programov bol neraz práve František Dibarbora a jeho dlhoročný partner František Brestovanský. Spomeňme v tejto súvislosti jeden takýto mimoriadne úspešný a populárny program nazvaný S Kristínkou okolo sveta. Speváci, tanečníci a hudobníci sa v tomto programe striedali, ale jeho dvaja protagonisti – Fero Dibarbora a Fero Brestovanský – boli stabilní. Dibarbora bol v tomto programe svojráznym a neopakovateľným interpretom rozmanitých variácií piesne o Kristínke, pre ktoré pripravoval textové podklady Ján L. Kalina. Jeho herecký rozsah a rozmach bol priam obrovský. V roku 2002 vydal o ňom Kabinet divadla a filmu SAV monografický zborník, state o jeho hereckej práci majú spolu stotridsať strán a dokumentácia jeho tvorby vo všetkých druhoch a žánroch dramatického umenia zaberá stoštyridsať strán!

František Dibarbora, tento klaun so smutnou tvárou, herec, ktorému kolovala v krvi tradícia talianskej commedie dell'arte, patrí k veľkým a nezabudnuteľným postavám našej divadelnej, filmovej, televíznej, rozhlasovej a kabaretnej kultúry.

Dôstojný nástupca legitimácií z čias J. Škultétyho a J. C. Hronského Nový preukaz člena Matice slovenskej

Marián GEŠPER, Jozef MAKARIV

Idea nového dôstojnejšieho preukazu člena Matice slovenskej rezonovala na poradách riaditeľov Domov MS a pracovníkov OP MS, ale aj na zasadnutiach okresných rád MS dlhší čas. Členské ústredie MS v spolupráci s Domom MS v Snine sa rozhodlo vytvoriť nový návrh matičného preukazu. Základným cieľom bolo graficky a technicky navrhnuť preukaz, ktorý by presvedčivo odzrkadľoval historickú tradíciu a vážnosť najstaršej národnej ustanovizne – Matice slovenskej.

Nový preukaz je graficky stvárnený tak, aby mal moderný vzhľad a zároveň ideovo nadväzoval na preukazy z dávnejšej minulosti, ktoré donedávna reprezentovali Maticu slovenskú. Obsahuje najdôležitejšie obrazové výjavy z histórie nášho národa a textovo vyjadruje poslanie Matice slovenskej a matičného hnutia. U držiteľa má zároveň vzbudzovať patričnú úctu a hrdosť k najstaršej národnej ustanovizni Slovákov.

Je stvárnený ako symbolická „cenina“ a opatrený zlatou slepou razbou (pečať predsedu Matice slovenskej), pričom meno každého konkrétneho člena bude vytlačené okrasným písmom. Tým sa zabezpečí esteticky jednotný vizuál každého preukazu, ale aj jedinečnosť vďaka unifikovanej typografii mena jeho držiteľa. Preukaz vlastnoručne podpíše predseda a správca Matice slovenskej, tiež riaditeľ Členského ústredia MS. V preukaze je vyčlenený priestor na členské a pamätné známky, ale aj ocenenia, ak by ich konkrétny člen dostal za svoju aktívnu prácu pre matičné a národné hnutie.

Kompletné vyhotovenie preukazu zabezpečia Dom Matice sloven-

skej v Snine a Členské ústredie MS, ktoré preverí členstvo záujemcu a poskytne presné údaje o zaradení záujemcu – člena – v rámci štruktúry

členstva MS. Keďže preukaz si vyžaduje aj manuálne spracovanie, nemôže sa vyrobiť hromadne, ale postupne, ako budú prichádzať

požiadavky od jednotlivých matičných organizácií a záujemcov, pričom tento proces bude koordinovať Členské ústredie MS v Martine.

Na základe uznesenia predsedníctva Matice slovenskej bude preukaz v tejto prvej fáze členskému hnutiu ponúknutý na dobrovoľnej báze a náklady na jeho výrobu budú zabezpečené vydávaním pamätnej známky v hodnote desať eur, ktorú si člen MS kúpi automaticky s preukazom. Objednávky sa budú vybavovať individuálne a členovia či zájemcovia ich zašlú priamo ČÚ MS, ktoré overí potrebné údaje a zašle na tlač preukazu D MS v Snine. V sume desať eur je zahrnutý príspevok na korunový účet Matice slovenskej, podpora miestnych odborov prostredníctvom dotácií regionálnej kultúry, poštovné i samotná výroba každého jednotlivého preukazu, keďže vyhotovenie si vyžaduje špeciálne materiály i osobitú techniku tlače.

Nový slávnostný členský preukaz bude dôstojným nasledovníkom tradície matičných legitimácií vydaných za éry Jozefa Škultétyho a Jozefa Cígera Hronského.

Dvadsiaty tretí festival poézie Beniakové Chynorany Vyslanci rýmov a poetického slova

Michal MATEČKA, riaditeľ D MS v Košiciach

V septembri v roku 1917 po zanechaní štúdií na Právnickej fakulte v Budapešti pre nedostatok finančných prostriedkov prišiel si Valentín Beniak urobiť advokátsky kurz do Košíc. Jednoročný právnický „náukobeh“ absolvoval zhodou okolností v budove na Hviezdoslavovej ulici č. 7, kde v súčasnosti sídli Mestský úrad MČ Staré Mesto a kde sa v polovici novembra tohto roka uskutočnilo krajské výberové kolo súťaže XXIII. Slovenského festivalu poézie – Beniakové Chynorany Prešovského a Košického kraja.

Festival súťažnou formou pripieva k rozvoju slovenského umeleckého prednesu, poskytuje priestor na vzájomné porovnávanie výsledkov umeleckej úrovne recitátorov, objavuje mladé talenty v prednese poézie a systematickou formou vzdelávacích seminárov a tvorivých dielni usmerňuje ich tvorivý rast. A, pravdaže, popularizuje tvorbu významného slovenského básnika, predstaviteľa

medzivojnového poetizmu a symbolizmu Valentína Beniaka, rodáka z Chynorian, kde sa v týchto dňoch stretávajú najlepší slovenskí recitátori na už XXIII. celoslovenskom festivale.

Organizátori podujatia z OZ Beniakové Chynorany, MO MS Dargovských hrdinov v Košiciach, D MS v Košiciach a zo ZUŠ v spomínaného košickej mestskej časti vybrali spo-

Postupujúci recitátori z východu republiky na festival poézie Beniakové Chynorany.

ločne s porotcami z Tribečského osvetového strediska v Topoľčanoch a Regionálneho kultúrneho centra

v Prievidzi najlepších recitátorov v troch súťažných vekových kategóriách (14 – 17, ktorí budú v Chynoranoch 2. až 4. decembra reprezentovať v prednese poézie východ republiky.

Víťazom poblahoželali k postupu a diplomy odovzdali riaditeľ

D MS v Košiciach M. Matečka spolu s organizátorkou košického kola K. Sadovou.

Spomienky votkané do krásnych ľudských príbehov

Nezabudnuteľný večer s matičnou jubilantkou Dr. Adrienu Horváthovou a jej memoárovou knihou

V Zrkadlovej sále Divadla Jána Palárika v Trnave sa v minulých dňoch uskutočnilo výnimočné podujatie, ktoré ocenila celá kultúrna verejnosť mesta. Doktorka Adriena Horváthová, ktorá dlhé roky pôsobí v Matici slovenskej a je vyše dve desaťročia predsedníčkou tamojšieho miestneho odboru, vypravádzala tu na cestu za čitateľom svoju autobiografickú knihu Spomienky votkané do príbehov. Zároveň ňou oslávila svoje krásne životné jubileum – sedemdesiate narodeniny.

Jubilantka je osvietenou dušou trnavského kultúrneho života a neúnavnou organizátorkou množstva významných spoločenských podujatí, ktoré obetavo zabezpečuje dlhé roky. Spomeňme len Nočné

Jubilantku pozdravil celý rad gratulantov.

verše promenád, ktoré v tomto roku odznali už dvanásť raz, celoslovenskú literárnu súťaž O cenu slovenského učeného tovarišstva, ktorá má za sebou osemnásť ročníkov, alebo tradičný Matičný ples (dvadsiaty tretí ročník). Aj preto si zasluží obdiv a úctu nielen matičného spoločenstva. Počas slávnostného večera si hostia pozreli aj módnú prehliadku, ktorú ako narodeninový darček pripravila dcéra

A. Horváthovej, vypočuli si rozhovor o knihe i krátku ukážku z nej, ktorú osobne predniesla samotná autorka. Nechýbali početné gratulácie oficiálnych aj rodinných hostí. Predseda MS Marián Tkáč odovzdal obetavej

REPORT

činnovníčke MS matičné významnania. Odznala aj zdravotnícku predsedu Trnavského samosprávneho kraja Tibora Mikuša, ktorú predniesla Dr. Lúbia Malá, vedúca odboru kultúry TSK. Hudobný pozdrav pripojil dlhoročný frontman kultovej trnavskej formácie The Breakers, riaditeľ niekdajšieho hudobného festivalu DOBROFEST a rodinný priateľ Peter BONZO Radványi.

Novú knihu matičnej aktivistky a autorky „pokrstil“ štýlovo pestrofarebnými jesennými listami, ktoré dokonale ladili s farbou jej obalu. Symbolický akt uvedenia do života vykonali predseda MS M. Tkáč spoločne s L. Malou. Hostia i mnohí prítomní si odnášali z autorkinho večera nielen jej knižné spomienky, ale aj živé, bezprostredné záznamy z podmaňujúcej, ľudsky teplej atmosféry stretnutia, ktorú ešte umocnilo tanečné predvedenie argentínskeho tanga v podaní Doda Granca s partnerkou, ktorí patria medzi jeho najlepších tanečníkov v Európe.

Text a foto: Pavol STUHLÝ
predseda MO MS v Istebnom

(j)

Pocta Eve Garajovej

Mestské zastupiteľstvo v Nových Zámkoch každoročne udeľuje prestížne ocenenie Pro Urbe významným občanom mesta. Za dlhoročné pôsobenie v novozámockom gymnáziu, za aktívnu prácu v Matici slovenskej, za prácu poslankyne NR SR a veľvyslankyne SR v Štrasburgu, za prospešnú prácu na prospech mesta i celej Slovenskej republiky sa tohtoročnou laureátkou tohto ocenenia stala aj dlhoročná členka MO MS a členka výboru MS PhDr. Eva Garajová. Ocenenie jej odovzdali na slávnostnom zasadnutí mestského zastupiteľstva 21. októbra 2016 za bohatej účasti spoluobčanov mesta.

(mp)

Roky bojov, obetí a nádejí

Nadácia M. R. Štefánika v Bratislave, mesto Dolný Kubín, Oravská knižnica Antona Habovštiaka, Klub vojenskej histórie Beskydy a Ústav politických vied SAV pripravili spomienkové podujatie Roky bojov, obetí a nádejí (1914–1920), ktoré bolo spojené s pietnym aktom pri hrobách legionárov na historickom cintoríne v Dolnom Kubíne. V centre podujatia bola aj vernisáž s výstavou, ktorá sa konala v spoločenskej miestnosti knižnice Antona Habovštiaka. Potešiteľná je skutočnosť, že rôzne inštitúcie – dobrovoľné i štátne, sa vedia spojiť pri aktivitách kultúrneho aj spoločenského charakteru. Bokom pri nich nechce ostať ani Matica slovenská. Veď každý kút našej domoviny má svoju históriu, ktorú treba odovzdať nastupujúcim generáciám.

Pavol STUHLÝ,
predseda MO MS v Istebnom

MATIČNÉ DEPEŠE

Spievanie vo Valči

Keď vlni vo Valči prvý raz pripravovali podujatie Spievanie celá rodina, chceli ním oživiť folklórnu tradíciu, prezentovať a uchovávať slovenskú ľudovú pieseň v našich rodinách a odovzdávať toto bohatstvo ďalším generáciám. Napisali o tom do SNN a zdá sa, že tamojšia MO Matice slovenskej to s uchovávaním a rozvíjaním folklórnych tradícií myslí vážne, keďže v minulých dňoch v spolupráci s obecnou samosprávou, Domom MS v Žiline a Turčianskym kultúrnym strediskom v Martine pripravili vo Valči prehliadku spevákych a hudobných schopností našich rodín už na oficiálnom prvom ročníku podujatia s názvom Spievanie celá rodina. Spievanie vo Valči otvorila starostka obce JUDr. Mária Ondračková, ktorá privítala prítomných i účinkujúcich a popriala všetkým pekný umelecký zážitok. Otvorenie i posmelenie ostatných zabezpečila folklórna skupina Valčianka so známou piesňou Spievanky, spievanky, kdeže ste sa vzali... Potom sa už na pódiu postupne striedali rodiny – otcovia, mamičky so svojimi detičkami, súrodenci, bližší i vzdialenejší príbuzní. Záver patril Terchovskej muzike bratov Rybárovcov.

(j)

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Cestou do Uhrovca

Cestou na oslavy deväťdesiateho piateho výročia narodenia Alexandra Dubčeka, na ktorých sa vďaka iniciatíve uhroveckej starostky Zuzany Máčekovej podieľala aj Matica slovenská, išli na rozhlasovej stanici verejnoprávnej dvoj- bodky sobotné dialógy s predsedom vlády. Poslucháč mohol len nemo a s úžasom sledovať neuveriteľný „stret dvoch platforiem“, a tak hľadám aj v mene tisícov matičiarov žiada sa niečo povedať.

Moderátor jednoznačne, a nie prvý raz, nezvládol rolu nadstraníckeho a nezaujatého redaktora, ktorý by už len z úcty k voličom – koncesionárom, na ktorých sa neustále odvolával a ktorí si v posledných voľbách vybrali do funkcie predsedu vlády toho, koho si vybrali – nemal mu brať slovo a skákať do reči. Mal mu dovoliť pokojne vyjadriť svoj názor na vec, ktorá nie je navyše uzavretá – totiž na náklady na naše predsedníctvo v Rade Európy. Už len nerespektovanie princípu prezumpcie neviny nemožno nazvať inak ako aroganciou.

Premiér konečne začal pomenúvať veci správnym menom. Naše verejnoprávne dvoj- mediálne neplní zákonom určené poslanie. Má byť, a nie je verejnoprávnou (patriacou všetkým, teda aj vláde, aj Matici!), národnou, kultúrnou, vzdelávacou a informačnou ustanovizňou. Povieť možno po stý raz: nedáva priestor na diskusiu o zásadných veciach budúcnosti tohto národa za účasti všetkých, teda aj tých, ktorí majú iné názory ako „hlavný prúd“.

Predseda vlády verejne prisľúbil, že bude tento stav kritizovať. A nebolo by už načase aj konať? Lebo koncesionári za svoje poplatky, ktoré im dokonca chcú zvyšovať, majú právo na iné spravodajstvo, na inú publicistiku. Verejnoprávne médiá by koncesionárov a zároveň platcov daní mali každodenne podrobne informovať o tom, čo robil nami volený prezident, predseda parlamentu, predseda vlády a orgány, na čele ktorých stoja. O tom, kde horelo, či kto ide do väzenia, o tom nás predsa dostatočne informujú komerčné stanice. A tie nás aj zabávajú – rovnako mizerne, ako sa o to usiluje RTVS, ktorej to však zo zákona neprináleží! A potom nezvyšuje čas a ani peniaze na prípravu nových dokumentov aj o Alexandrovi Dubčekovi, ale i o SNP a iných osobnostiach a udalostiach našich dejín. Dokedy budeme žiť z repríz, ako aj v Dubčekovom prípade?

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
tasr.

Matica slovenská si Brezne pripomenula jubileá Karola Kuzmányho Dôstojná matičná i cirkevná slávnosť

Irena BERKOVIČOVÁ – Foto: autorka

Matica slovenská si 20. novembra pripomenula v Brezne 210. výročie narodenia a 150. výročie úmrtia jej prvého podpredsedu Karola Kuzmányho, ktorý sa v centre Horehronia narodil 16. novembra 1806 a umrel 14. augusta 1866 v Turčianskych Tepliciach. Na celodenné podujatie, ktoré sa začalo predpoludním evanjelickými službami Božími v breznianskom chráme, prišli veriaci a matičiari zo širokého okolia.

Generálny biskup Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku Miloš Klátik vo svojej kázni pripomenul význam Kuzmányho ako spisovateľa, spoluzakladateľa a v rokoch 1863 – 1866 podpredsedu Matice slovenskej a podčiarkol jeho úlohu evanjelického farára, ktorý sa v roku 1860 stal patentným superintendentom v Banskej Bystrici. Kuzmány, ktorý od roku 1863 pôsobil v Martine, kde výrazne prispel k založeniu slovenského gymnázia a tu je i pochovaný, vytvoril aj množstvo piesní, ktoré výrazne obohatili Evanjelický spevník.

ODVÁŽNI NÁRODOVCI

Po zástupcovi dištriktuálneho dozorcú Slavomirovi Hanuskovi a primátorovi Brezna Tomášovi Abelovi vystúpil počas služieb Božích aj predseda Matice slovenskej Marián Tkáč. V priamom televíznom prenose na Dvojke vyjadril hrdosť nad menami spoluzakladateľov Matice slovenskej. Poukázal na odkaz jej prvého podpredsedu K. Kuzmányho a jeho spolupracovníkov z evanjelickej strany

Predseda Matice pri Kuzmányho dome v Brezne.

(Francisci, Daxner, Hurban), ako aj z katolíckej strany (Moyses, Radlinský, Chrástek, Sasinek), ktorým je „ich odvaha a jednota v zápase o prežitie slovenského národa“.

„Odvahu a jednotu potrebujeme aj v súčasnej pohnutej dobe, preto nasledujeme Kuzmányho a Moysesu v ich plodnej spolupráci, budme odvážni v dobe, ktorá si odvahu žiada, odvážne hovorme, čo zachráni tento národ pre budúcnosť. Podporujeme tradičnú rodinu, lebo len tak tento národ nezahynie. Podporujeme náš tradičný vzťah k pôde, drevu, vode, a všetkým hodnotám, ktoré máme, aby práca bola u nás na Slovensku, aby naši mladí ľudia nemuseli za ňou odchá-

dzať do sveta,“ vyzval Marián Tkáč.

PIETNY AKT

Po skončení cirkevného obradu si prvého podpredsedu Matice slovenskej a evanjelického farára K. Kuzmányho prítomní uctili pietnym aktom pri pamätnej tabuli na fare, kde sa narodil a kde je aj Literárne múzeum. Oslavy pokračovali v Mestskom dome kultúry slávnostným programom Život a dielo Karola Kuzmányho, v ktorom vystúpil Ivan Zvarík, člen Štátnej opery v Banskej Bystrici, kolektívni členovia MO MS a hostia: Spevácky zbor mesta Brezno pod taktovkou profesora Milana Pazúrika, Ženský spevácky zbor Nádej pri ECAV Veľký Krtíš, Symfonický orchester ZUŠ Brezno, žiaci Základnej školy z Beňuš. Hudobno-literárne pásmo o Kuzmánych Noc v novej básni režíroval Jozef Prepletaný.

Hlavných organizátorov spomienky na Kuzmányho, primátora Brezna, predstaviteľov breznianskeho zboru ECAV a predsedníčku MO MS v Brezne Ivanu Kružliakovú ocenil predseda Matice pamätným listom.

Komisia výboru MS pre národnostné vzťahy o vzdelávaní a štátnom jazyku

Navrhujú zvolať okrúhle stoly

Viliam KOMORA – Foto: Tatiana TOMKOVÁ

V Dome MS v Lučenci rokovala koncom novembra komisia výboru MS pre národnostné vzťahy. Zasadnutie otvoril a viedol jej predseda Viliam Komora. Členka výboru Libuša Klučková na ňom informovala o príprave Národného projektu rozvoja a vzdelávania, v ktorom sa navrhuje reforma školstva – vízia, investície a kontrola vzdelávania, pričom prioritou budú mať odborné školy. Aktuálne sa do projektu zapracovávajú pripomienky k problematike vysokých škôl.

Členka komisie L. Klučková navrhla zvolať okrúhly stôl pre otázky vzdelávania v rámci konania podujatí k Medzinárodnému dňu materinského jazyka. Členka predsedníctva Zlatica Halková tento návrh doplnila, aby sa konali tri okrúhle stoly v jednotlivých krajských mestách na západnom, strednom a východnom Slovensku so zameraním na podporu jazykovej kultúry.

Riaditeľka Strediska národnostných vzťahov MS Margaréta Vyšná predložila návrh kľúčových podujatí v D MS a OP MS v priebehu nasledujúcich dvoch rokov. Prítomní sa zaoberali pripravovanými podujatiami v rámci Medzinárodného dňa materinského jazyka. Odznel návrh pripraviť výstavu Slovenskej národnej knižnice o vývoji slovenčiny, čo zabezpečí SNV. Do diskusie sa zapojili aj členka

Členovia Komisie výboru MS pre národnostné vzťahy na rokovaní v Lučenci.

výboru MS Alena Rezková a riaditeľka D MS v Šuranoch Miroslava Kozárová. Venovali sa problematike národnostných vzťahov a finančnej a morálnej podpore matičných domov na južných jazykovo zmiešaných územiach. Na rokovaní sa prítomní zaoberali už medializovanou informáciou o podnete na porušenie zákona o používaní ja-

zykov národnostných menšín (pozri Prílohu MS). M. Vyšná tiež informovala o zámere Matičného memoranda, čo by mal byť dokument, ktorý určí rámec osvetly Matice slovenskej v rôznych oblastiach, nielen v kultúrnej a vzdelávacej, ale aj vo vodo- hospodárskej, v pôdohospodárskej, energetickej či potravinovej sfére.

AKO NA TO?

Množiac sa telefonáty a dopyty záujemcov o matičný týždenník chceme uspokojiť uverejnením týchto údajov o možnostiach objednania a predplatnom SNN.

Slovenské národné noviny
Ročné predplatné: 26,- €
Polročné predplatné: 13,- €
Štvrťročné predplatné: 6,50 €
objednávaťe telefonicky:
043 / 3812 838, 0918 / 904 925
emailom: snnredakcia@matica.sk
cez formulár: www.snn.sk/index.php/predplatne
poštou: Slovenské národné noviny
P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Zaiste nám dáte za pravdu, že aj toto číslo SNN prináša viac zaujímavých domácich a zahraničných tém. Z nich sa usilujeme koncipovať naše súťažné otázky. V čísle 47 náš stály spolupracovník Peter Valo svojim brilantným reminiscenčným spôsobom upozornil na nedežité jubileum skvelého komediálneho herca Fera Dibarboru. V tomto čísle fundovaný teatroológ Milan Polák hodnotí jeho zástoj v slovenskej kultúre.

• O akom okrúhlym výročí je reč v súvislosti s týmto nezabudnuteľným filmovým, divadelným a estrádnym umelcom?

Odpovede na otázku nám posielajte na známu adresu do redakcie SNN našej administrátorky Ľubici Rišiaňovej do 22. decembra. Výhercom pošleme pod stromček pekné darčeky!

TV MATICA

Matica slovenská bola spoluorganizátorom osláv Karola Kuzmányho v Brezne. Krátky film si môžete pozrieť aj na TV MATICA:

<https://www.youtube.com/watch?v=qbiyL-W3hAU>

PRIPOMÍNAME SI

3. decembra

– stodesať rokov od smrti známeho slovenského novinára a politika v úsilí o práva slovenského národa Ambra Pietra (1843 – 1906)
– deväťdesiatpäť rokov, čo sa narodil podporovateľ Dubčekových snáh o demokratizáciu spoločnosti Anton Ťažký (1921 – 1992), starší brat spisovateľa Ladislava

– známy herec Bronislav Križan má sedemdesiatpäť rokov

4. decembra

– pred sto deväťdesiatimi rokmi sa narodil arcibiskup Juraj Čáska (1826 – 1904), jeden z najväčších slovenských zberateľov starožitností a umeleckých predmetov všetkých čias, iniciátor rekonštrukcie katedrály v Spišskej Kapitule a spoluzakladateľ Spolku sv. Vojtecha

– poslanci vládnych strán Národnej rady SR pred dvadsiatimi rokmi (1996) protizákonne odobrili mandát poslancovi Františkovi Gauliederovi, pretože vystúpil z HZDS a chcel zmeniť poslanecký klub

5. decembra

– stoosemdesiat rokov od narodenia pedagóga a publicistu Jána Bellu, organizátora ochotníckych divadiel a upravovateľa divadelných hier pre ich potreby (1836 – 1904)

– pätnásť rokov od smrti zanieteného filmového historika, režiséra a scenáristu závažných dokumentárnych filmov, propagátora slovenských národných dejín a osobností v nich Ivana Rumanovského (1929 – 2001)

– stále aktívny skladateľ a pianista Igor Bázlik oslavuje sedemdesiatpäťku

6. decembra

– pred dvadsiatimi rokmi umrel vynikajúci slovenský matematik Štefan Schwarz (1914 – 1996)

7. decembra

– sedemdesiat rokov uplynulo od smrti zakladateľa slovenskej chirurgickej školy a azda najznámejšieho učiteľa Lekárskej fakulty tých čias univ. prof. MUDr. Stanislava Kostlivého (1877 – 1946); Lekárska fakulta UK a I. chirurgická klinika Univerzitetnej nemocnice aj tento rok na jeho počesť organizujú vedecké sympóziium – tradičné Kostlivého dni, už sedemdesiate v poradí

– pred päťdesiatimi piatimi rokmi zomrel pápežský prelát Michal Buzalka (1885 – 1961), v päťdesiatich rokoch odsúdený na doživotie spolu s Jánom Vojtaššákom a Pavlom Gojdičom

– expremiérka I. Radičová má životné jubileum

9. decembra

– päť rokov od smrti maliara, ilustrátora a populárneho karikatúristu Milana Vavru (1933 – 2011), ktorý posledné roky života strávil v ústraní pod Malými Karpatmi, stále aktívny v tvorbe olejových a kvašových obrazov

– popredný slovenský spisovateľ a básnik Dušan Mittana má sedemdesiat; pripomeňme si aspoň jeho román Koniec hry, poviedky Slovenský pokus, memoárovú prózu Mój rodný cintorín, nevšednú knihu rozhovorov a úvah Pocity pouličného našinca...

(jč)